स्थानिय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना

(Local Disaster and Climate Resilient Plan)

गोसाईकुण्ड गाउँपालिका , रसुवा
बागमती प्रदेश
तयार मितिः २०८२

निर्माण निर्देशिका : स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा निर्देशिका (मस्यौदा) २०७४(Local Disaster and Climate Resilience Planning Guidelines (LDCRP - 2074)

दस्तावेज : स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना-२०८२ गोसाईकुण्ड गाउँपालिका, रसुवा

सर्वाधिकार : गोसाईकुण्ड गाउँपालिका, रसुवा

विपद् व्यवस्थापनमा प्रयोग हुने केही महत्वपूर्ण शब्दावली

नेपाली शब्द	**अङ्ग्रेजी शब्द**
भवन निर्माण संहिता	Building Code
क्षमता	Capacity
क्षमता विकास	Capacity Building
जलवायु परिवर्तन	Climate Change
आपत्कालीन व्यवस्थापन	Emergency Management
सामना क्षमता	Coping Capacity
विपद्	Disaster
विपद् जोखिम	Disaster Risk
विपद् व्यवस्थापन	Disaster Management
विपद् जोखिम व्यवस्थापन	Disaster Risk Management
पूर्व सचना प्रणाली	Early Warning System
वातावरणनीय ह्रास	Environmental Degradation
सम्मुखता	Exposure
पुर्वानुमान	Forecast
भौगर्भिक प्रकोप	Geological Hazard
प्रकोप	Hazard
पूर्वतयारी	Preparedness
रोकथाम	Prevention
पुनर्लाभ	Recovery
उत्थानशील	Resilient
प्रतिकार्य	Response
प्रबलीकरण	Retrofiting
जोखिम	Risk
जोखिम विश्लेषण	Risk Assessment
जोखिम व्यवस्थापन	Risk Management
सङ्कटासन्न/सङ्कटासन्नता	Vulnerable/Vulnerability

विषय सूचि

खण्ड-१: परिचय 1

१. पृष्ठभूमी 1

१.१ गोसाइकुण्ड गाउँपालिकाको परिचय 1

१.२ योजनाको परिकल्पना, ध्येय, लक्ष्य 1

१.३ योजनाको उद्देश्य 2

१.४ योजनाको आवश्यकता तथा महत्व 2

१.५ योजनाको सीमा 3

१.६ योजना निर्माण प्रक्रिया विधि 3

१.७ योजना कार्यान्वयन रणनीति 4

१.८ योजनाको स्वीकृति 5

१.९ बजेट व्यवस्था 5

१.१० योजना कार्यान्वयन 5

१.११ योजनाको अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा पुनरावलोकन 5

खण्ड २: वडाको सामान्य परिचय 6

२.१ भौगोलिक तथा प्राकृतिक अवस्था 6

२.२ हावापानी 6

२.३ सामाजिक अवस्था 6

२.४ जनसांख्यिक अवस्था

खण्ड-३: प्रकोप, जोखिम, सङ्कटासन्नता र क्षमता विश्लेषण 7

३.१ सङ्कटासन्नता स्तरीकरण 7

३.१.१ ऐतिहासिक समयरेखा विश्लेषण फारम (विगत ३० वर्षको विवरण लिने) 7

३.१.२ प्रकोप पहिचान तथा स्तरीकरण 9

३.१.३ प्रकोप, मौसमी तथा बालीपात्रो 11

३.१.४ वडाको सङ्कटासन्नता स्तरीकरण 15

३.२ प्रकोप विश्लेषण

३.२.१. लक्षित समूह छलफल: 16

३.२.२ जोखिम र समस्या विश्लेषण 20

३.३ वडाको क्षमता विश्लेषण 25

३.३.१ स्रोतको उपलब्धता तथा पहुँच 26

३.३.२ विपदका समयमा आवश्यक मानवीय श्रोतको विवरण

३.३.३ विपद प्रतिकार्यका लागि साझेदार/सहयोगी निकायको क्षमता र अभावहरु 29

३.३.४ स्थानीय ज्ञान, सीप, क्षमता र प्रविधिको लेखाङ्कन 30

३.३.५ संस्थागत विश्लेषण वा सम्बन्ध चित्र 30

३.४ जोखिम पहिचान 33

३.५.१. जोखिम व्यवस्थापन क्रियाकलापको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण 35

खण्ड ४ : विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना 37

४.१ विपद् पूर्वका क्रियाकलापहरु 38

४.१.१ नीतिगत व्यवस्था तथा निर्णय 38

४.१.२ : जनचेतना तथा क्षमता अभिबृद्धि 41

४.१.३ : जोखिम न्यूनीकरण 44

४.१.४: आपत्कालीन पूर्वतयारी 46

४.१.५ विपदका समय र प्रतिकार्यका क्रियाकलापहरु 47

४.१.६ विपदका पश्चात पुनर्लाभका क्रियाकलापहरु 52

अनुसूचीहरु 54

अनुसूची १: वडा स्तरीय स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको विवरण 54

खण्ड-१: परिचय

१. पृष्ठभूमी

१.१ गाउँपालिकाको परिचय

गोसाईकुण्डगाउँपालिकानेपालको बागमती प्रदेश अन्तर्गतरसुवा जिल्लाको उत्तरी भेगमा अवस्थित रहेको छ । योगाउँपालिका २०७३ सालमा रसुवा जिल्लाको साविकका छ ओटा गाविसहरु (थुमन, टिमुरे, बृद्दिम, लाङटाङ,स्याफ्रु र धुन्चे) मिलेर बनेको गाउँपालिका हो । रसुवा जिल्लाको सदरमुकाम धुन्चे यसै गाउँपालिकामा पर्दछ । यस गाउँपालिकाको कार्यलय वडा नं ५ स्याफ्रुमा रहेको छ ।
समुद्र सतहबाट १०१८ मिटरदेखि ७१८८ मिटरसम्मको उचाइमा अवस्थित रहेको यस गाउँपालिकाले कुल ९८७.७७वर्ग किलो मिटर क्षेत्रफल ओगटेको छ । यो गाउँपालिका तिब्बतको सिमाना नजिकमा पर्दछ । यस गाउँपालिका पूर्वमा सीन्धुपाल्चोक जिल्लाले घेरिएको छ भने दक्षिणमानौकुण्ड र कालिका गाउँपालिका पर्दछन् । त्यसैगरि पश्चिममा उत्तरगया र आमाछोदिङ्गमो गाउँपालिका पर्दछन् भने उत्तरमा चिनसंगको ब्यापारिक नाका रसुवागढि नाका पर्दछ ।

गोसाईकुण्ड गाउँपालिकामा धार्मिक महत्व बोकेको प्रसिद्ध गोसाईकुण्ड तिर्थस्थल रहेको छ साथै नेपालको तस्रो पर्यटकिय गन्तब्य लाङटाङ राष्ट्रिय निकुन्जको केहि भाग र लाङटाङ हिमाल पनि यस गाउँपालिकामा नै रहेको छ । गोसाईकुण्डगाउँपालिका एक पर्यटकिय र व्यापारिक केन्द्रको रुपमा परिचित चारैतिर हरीयाली, सुन्दर झरना तथा ग्रामीण परिवेशले सजिएको पर्यटकीय स्थलको रुपमा सुपरिचित छ । प्रमुख धार्मिक स्थल मानसरोवर जाने आन्तरिक तथा बाह्य तिर्थयात्री अथवा पर्यटकहरू यसै स्थानबाट तिब्बत हुँदै मानसरोवर वाने गर्दछन् । यस गाउँपालिकामा विभिन्न जातजाती तथा धर्म मान्ने व्यक्तिहरुको बसोबास रहेको छ र जम्मा जनसंख्या ७१४३ रहेको छ । औषत पारिवारिक आम्दानीमा कृषि व्यवसायको सबैभन्दा ठूलो हिस्सा रहेको छ र स्थानीय बासिन्दाको आम्दानीको अन्य श्रोतहरुमा साना व्यापार व्यवसाय, साना उद्योग, सेवामूलक व्यवसाय, नोकरी हुन् । यसको साथै विकल्पमा वैदेशिक रोजगारी पनि एक हो । परम्परागत प्रणालीको कृषि व्यवसायको विकल्प खोजिरहेका यहाँका बासिन्दा क्रमश आधुनिक कृषि प्रणाली र जीवनशैलीको खोजिमा छन् ।

यसगाउँपालिकामा पठनपाठनका लागि आधारभुत विद्यालय १४, मा.वि (कक्षा १-१०) सम्मको २ वटा सामुदायिक र ३ संस्थागत गरी १९ वटा रहेका छन् । त्यस्तै मा.वि १-१२ तह सञ्चालित २ वटा रहेका छन् ।

यो गाउँपालिका विपद्को दृष्टिले जोखिमपूर्ण मानिन्छ । भौगोलिक हिसाबले उच्च र हिमाली क्षेत्रमा पर्ने यस गाउँपालिकाको स्याफ्रु र टिमुरे सडक खण्डमा पहिरोको उच्च जोखिम रहेको छ । यस गाउँपालिकामा भूकम्पसँगै पहिरो, चट्याङ, आगलागी, असिना र महामारी तथा डढेलो जस्ता प्रकोपको जोखिमहरु रहेका छन् । यस्ता प्रकोपको जोखिममा रहेका र समुदायका अन्य व्यक्ति सँग-सँगै बालबालिकाहरु, अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु, जेष्ठनागरिक, दिर्घ रोगी र गर्भवती महिलाहरुलाई समेत लक्षित गरी विपद् पूर्व, विपद् पश्चात्का क्रियाकलापहरुलाईसम्बोधन गरी कार्यान्वयन गर्नु अति आवश्यक छ ।

१.२ योजनाको परिकल्पना, ध्येय, लक्ष्य

परिकल्पना

विपद् तथा जलवायु उत्थानशिल गाउँपालिकाको रूपमा स्थापित गर्ने।

ध्येय

विपद् जोखिम न्यूनीकरणका कार्यहरूलाई विकासमा मुलप्रवाहीकरण गर्ने र अति सङ्कटासन्न वर्गको विपद व्यवस्थापनका सबै चरणमा सहभागिता सुनिश्चित गरि विपद तथा जलवायु उत्थानशील समुदाय निर्माण गर्ने रहेको छ।

लक्ष्य

विपद्बाट हुने जनधनको क्षतिलाई कम गर्न साथै सहभागितामूलक प्रक्रियाबाट पहिचान गरिएका मुद्दाहरूलाई योजनाको रूप दिई पूर्वतयारीका कार्य गर्ने, जीविकोपार्जन अभिवृद्धि गर्ने र विपद् जोखिम न्यूनीकरणका कार्यहरुलाई विकास योजनाहरूमा मुलप्रवाहीकरण भएको सुनिश्चित गर्ने रहेको छ।

१.३ योजनाको उद्देश्य

गाउँपालिका स्तरिय स्थानिय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजनाका उद्देश्यहरु यसप्रकार रहेका छन्:

- प्रकोप र विपद् सम्बन्धी सचेतना अभिवृद्धि गर्दै स्थानिय विपद व्यवस्थापन समितिको क्षमता विकास गर्ने।
- विपद्मा कार्य गर्ने स्थानीय संघसंस्था, निकाय र सरोकारवालाहरुको क्षमता विकास गरी उत्तरदायी बनाउने।
- स्थानीय सरकार, सरोकारवाला र विशेष गरी समुदायको प्रत्यक्ष एवंम् सक्रिय सहभागिता अभिवृद्धि गरी विपद् जोखिम न्युनीकरण तथा प्रतिकार्यका कार्यलाई प्रभावकारी बनाउने।
- प्रकोप, जोखिम र सामाजिक स्रोत नक्साङ्कनको आधारमा प्रकोप, सङ्कटासन्नता र क्षमताको पहिचान गरी विपद् जोखिम न्युनीकरणका कार्यहरु संचालन गर्ने।
- विपद् संकटासन्न समुदाय साथै पारिस्थितिकीय प्रणालीहरूको जोखिमता र अनुकूलन क्षमताको विश्लेषण गरी अनुकूलन क्षमतामा अभिवृद्धि गर्ने।
- सम्बन्धित निकायहरू बीच विपद व्यवस्थापन मूलप्रवाहीकरणका निम्ति समन्वय गराउनु साथै अनुकूलन योजनाहरू प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गराउने।
- विपद् सम्बन्धि प्रविधिहरूको प्रदर्शनी, प्रवर्द्धन एवंम् अभ्यास गराउने।

१.४ योजनाको आवश्यकता तथा महत्व

विपद् जोखिम न्युनीकरण तथा व्यवस्थापन अन्तर्गत गरिने विभिन्न चरणका कार्यहरुलाई व्यवस्थित गर्नका लागिस्थानियस्तरमा तर्जुमा गरिने विकास योजनाहरुको मुख्य भागका रुपमा यो योजना कार्यान्वयन हुनेछ। विपद्को घटना मानव समुदायका लागि सम्वेदनशील भएकोले यस्तो अवस्था नआओस भन्नाका निमित्त विकासका हरेक गतिबिधिहरुमा सुरुदेखि अन्तिमसम्म विपद् व्यवस्थापन र दीगो विकास अवधारणासित समायोजन गरी समुदायको प्रत्यक्ष र सक्रिय सहभागितामा कार्य गर्नुपर्दछ।

- स्थानियविपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा हुने र विपद जोखिम न्युनीकरण तथा व्यवस्थापनका लागि गाउँपालिकास्तरमा संस्थागत संरचना तयार हुने।
- गाउँपालिकामा विपद् जोखिम न्यूनीकरण तथा व्यवस्थापनमा सूचनाको पहुँच रहने।
- बहुजोखिम तथा क्षमता विश्लेषण, योजना निर्माण, कार्यान्वयन र अनुगमनमा समुदायको प्रत्यक्ष सहभागिता रहने।
- गाउँपालिकास्तरमा विपद पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य समूह निर्माण हुने र आवश्यक पर्दा परिचालन गर्न सकिने अवस्थामा रहने।
- गाउँपालिकास्तरमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण कोष स्थापना हुने।

- समुदायले व्यवस्थापन गरेका स्रोतहरुमा समान पहुँच हुने ।
- गाउँपालिकास्तरमा विपद् जोखिम न्युनिकरणका उपायहरु अवलम्बन गरिने ।
- समुदायमा आधारित पूर्वचेतनावनी प्रणालीको स्थापना हुने भएकोले समुदाय सुरक्षित रहन मद्दत पुग्ने ।
- विपद् पूर्व, विपद्को समयमा र विपद् पछिको समयमा समेत मानिसमाथि पर्ने प्रतिकूल प्रभावको सामना गर्न मद्दत पुऱ्याउने ।
- विपद्को समयमा मानवीय सहयोगलाई व्यवस्थित गर्ने सुनिश्चितता प्रदान गर्ने ।
- उद्दार तथा राहत जस्ता कार्यमा पीडित समुदायको समान पहुँचको प्रत्याभूति गर्ने ।
- क्षेत्रगत रुपमा कामको बाँडफाँड हुने हुँदा मानवीय सहयोग पारदर्शी, प्रभावकारी र व्यवस्थित हुनुको साथै सेवाप्रदायकमा जवाफदेही र उत्तरदायित्वको भावना विकास गराउने ।

१.५ योजनाको सीमा

यस योजनाका निम्नानुसारका सीमाहरु रहेका छन् ।

- यस योजनाको कार्यान्वयन गाउँपालिकाको आफ्नो नियमित योजना तर्जुमा प्रक्रियाको अभिन्न अंगको रुपमा गर्ने भएकोले एकैपटक कार्यान्वयन नभइ विकास निर्माणसँग सम्बन्धित भएर निरन्तर कार्यान्वयनमा रहने छ ।
- यो योजना स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा निर्देशिका २०७४ (मस्यौदा) को अनुसार तयार पारिएको छ । यस योजना कार्यान्वयनका लागि गाउँपालिकाको आवश्यक जनशक्ति तयार गर्न समय लाग्नेछ र त्यसको लागि स्रोतको खोजी गर्नुपर्ने हुन्छ ।
- यस योजनाको कार्यान्वयन, अनुगमन तथा मूल्याङ्कनका लागि आवश्यक दक्ष जनशक्तिको उपलब्धता स्थानीय स्तरमा न्यून रहन पनि सक्छ र दक्ष जनशक्ति विकास गर्न समय लाग्नसक्छ ।

स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमाको क्रममा आवश्यक पर्ने विभिन्न सूचना तथा तथ्यहरु संकलन गर्न केही कठिनाइ भएको छ । यस योजनाको कार्यान्वयन, व्यवस्थापन र अद्यावधिक गर्नका लागि गाउँपालिकाको पार्श्वचित्र (Municipality Profile)तयार गरी राखिने छ । यसका लागि आवश्यक पर्ने स्रोत परिचालन गर्न आवश्यक छ । जलवायु परिवर्तनका असर तथा अनुकूलनका प्रयास सम्बन्धी सूचनाहरू समुदायको अनुभव र छलफलबाट संकलन गरिएको हो । स्थानिय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा गर्दा निर्धारण गरिएका कार्ययोजना कार्यान्वयन तथा व्यवस्थापनका लागि कुनै एक पक्षको सहयोग, स्रोत, साधन र क्षमता मात्र पर्याप्त नहुने भएकोले यसलाई कार्यान्वयन गर्नका लागि संस्थागत विश्लेषणका आधारमा विभिन्न सरकारी निकाय तथा गैरसरकारी संस्थाहरूले समन्वय तथा सहकार्य गर्नु पर्नेछ ।

१.६ योजना निर्माण प्रक्रिया विधि

स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमा निर्देशिका-२०७४" (मस्यौदा) अनुसार यो योजना तर्जुमा गर्दा गाउँपालिकाका सङ्कटासन्न र अपाङ्गता भएको व्यक्तिहरु समेतकोप्रत्यक्ष र समावेशीयुक्त सहभागिता सुनिश्चित हुनेगरी समावेशी, सहभागितामूलक र यथार्थपरक बनाउन निम्न अनुसारका प्रक्रियाहरू अवलम्बन गरिएका छन् ।

गाउँपालिकास्तरिय सूचना संकलन:गाउँपालिकास्तरीय विपद् व्यवस्थापन योजना निर्माण तथा अभिमुखीकरणका क्रममा सहभागीहरूबाट सहभागितामूलकसूचनाको सङकलन गरिएको थियो । जसमा विशेष गरेर सामाजिक र आर्थिक सूचना, सम्पन्नता स्तरीकण, टोलमा हुने प्रकोपहरू र विपद्को ऐतिहासिक विवरण संकलन गरिएको थियो साथै टोलमा के काम

कहाँ गर्ने भन्ने सवालमा पनि सूचना संकलन गरिएको थियो । उक्त सूचनालाई गाउँपालिकास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिमा छलफल तथा पुनरावलोकन गरी सूचना संकलन गरिएको थियो ।

सङ्कटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषण: गाउँपालिकाको विपद् सम्बन्धी सूचना तथा तथ्याङ्क सङ्कलन गर्ने कार्य गरियो । सङ्कटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषण गर्न विभिन्न औजारहरू (VCA Tools) को प्रयोग गरिएको थियो । सामाजिक तथा प्रकोपको नक्शाङ्कन, ऐतिहासिक तथ्याङ्क, स्तरीकरण, स्रोतको विश्लेषण, मौसमी पात्रो,संस्थागत विश्लेषण, प्रत्यक्ष अवलोकन तथा भेटघाट छलफल औजारहरूको प्रयोग गरिएको थियो ।

सङ्कटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषणको पुनरावलोकन: अभिमुखीकरणमा सहभागी भएका सहभागीहरूले टोल टोलमा गएर सहभागिमूलक रूपमा सूचनाको संकलन तथा सङ्कटासन्नता तथा क्षमता विश्लेषण गर्न विभिन्न औजारहरू (VCA Tools) को प्रयोग गरी आएको विवरणहरूको गाउँपालिकास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिमा छलफल तथा पुनरावलोकन गरिएको थियो । सल्लाह सुझाव र पृष्ठपोषण कार्यशालामा सहभागिहरूबाट प्राप्त भएका विवरणहरू थपघट गरिएको थियो ।

गाउँपालिकास्तरीय योजना बैठक: योजना निर्माण गर्नको लागि गाउँपालिकामा २ दिने योजना बैठक संचालन गरिएको थियो । सहभागिहरूबाट आएको सूचनाको आधारमा गाउँपालिकास्तरीय योजना तयार गरिएको हो । सहभागीतामूलक रूपमा विभिन्न प्रकोपको असरहरू कम गर्न र विपद्को अवस्था सिर्जना हुन नदिन विपद् पहिले के-के कार्य गर्ने, विपद् भै हालेको अवस्थामा के-के कार्यहरू गर्ने र विपद् पश्चात के-के कार्य गर्ने भन्ने सर्न्दभमा विस्तृत छलफल तथा समुह कार्य गरिएको थियो ।

योजना लेखन कार्य: सहभागिहरुबाट आएको सूचना र योजना बैठकमा गरिएको योजनाको आधारमा विपद् व्यवस्थापन समितिबाट योजना लेख्ने कार्य सम्पन्न भएको थियो ।

योजनाको प्रस्तुती र सुझाव संकलन गोष्ठी: खाकाको रूपमा तयार गरिएको योजनालाई पुनः गाउँपालिकास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिमा एक दिने गोष्ठीको आयोजना गरी छलफल गरिएको थियो । गोष्ठीका सहभागीहरूले योजनामा थप्नुपर्ने बुँदाहरू र आवश्यक सल्लाह सुझाव दिएका थिए ।

१.७ योजना कार्यान्वयन रणनीति

गाउँपालिकास्तरीय विपद् व्यवस्थापन समितिले तयार गरेको यस योजनालाई गाउँपालिका परिषदबाट स्वीकृत गरी कार्यान्वयन गरिनेछ ।

- यस योजनालाई वैधानिकता दिनका लागि गाउँपालिकाभेला वा परिषद्मा छलफल गरिनेछ ।
- स्थानीयस्तरका दक्ष तालिमप्राप्त जनशक्ति परिचालन गर्दै विपद् व्यवस्थापनका लागि समुदाय समेतको सहभागिता गराई उनीहरूको क्षमता विकास गरिने छ ।
- परम्परागत सीप, कलाकौशल, तथा क्षमतालाई उजागर गरी विपद् व्यवस्थापनका लागि प्रभावकारी रूपमा कार्यान्वयन गरिने छ ।
- योजनाको प्रभावकारी कार्यान्वयन भए नभएको अनुगमन तथा मूल्यांकनका लागि स्थानिय विपद् व्यवस्थापन समितिलाई परिचालित गराइने छ ।
- प्रत्येक वर्ष यस योजनाको पुनरावलोकन गरी वार्षिक योजना तयार पारिने छ र पाँच वर्षमा योजनाको वृहत् पुनरावलोकन गरी अद्यावधिक गरिने छ ।

१.८ योजनाको स्वीकृति

स्थानिय विपद् व्यवस्थापन समितिबाट तयार भएको स्थानिय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजनालाई गाउँपालिकाको आवश्यक प्रक्रिया पूरा गरी गाउँपालिकाको परिषद्बाट स्वीकृत गरिने छ ।

१.९ बजेट व्यवस्था

- स्वीकृत योजनाले निर्धारण गरेका प्राथमिकता प्राप्त क्रियाकलाप सञ्चालनको लागि गाउँपालिकाले बजेट विनियोजन गर्नेछ ।
- योजना कार्यान्वयनको लागि गाउँपालिकाले जिल्ला विपद् व्यवस्थापन समिति, जिल्ला समन्वय समिति, विषयगत कार्यालय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, राष्ट्रिय तथा अन्तर्राष्ट्रिय गैरसरकारी संस्था तथा दातृ निकाय समेतको समन्वय र सहयोगमा बजेटको व्यवस्था गर्नेछ ।

१.१० योजना कार्यान्वयन

स्थानिय विपद् व्यवस्थापन समितिले स्वीकृत योजना विषयगत कार्यालय, समुदाय, सङ्घसंस्था तथा निजी क्षेत्र एवं समुदायमा आधारित विपद् व्यवस्थापन समिति समेतको सहयोग लिई कार्यान्वयन गर्नेछ ।

- स्वीकृत विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति मार्फत् कार्यान्वयन गराउन प्राथमिकता दिइनेछ ।
- स्थानिय विपद् व्यवस्थापन समितिले स्वीकृत योजना विषयगत कार्यालय, समुदाय, सङ्घसंस्था तथा निजी क्षेत्र एवं समुदायमा आधारित विपद् व्यवस्थापन समिति समेतको सहयोग लिई कार्यान्वयन गर्नेछ ।

१.११ योजनाको अनुगमन, मूल्याङ्कन तथा पुनरावलोकन

- यस योजना कार्यान्वयनको लागि स्थानिय विपद् व्यवस्थापन समितिले नियमित रुपमा अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्नेछ ।
- योजना कार्यान्वयनको अनुगमन तथा मूल्याङ्कन गर्दा, गाउँपालिकाअर्न्तगत सञ्चालित कार्यक्रमहरूको अनुगमन तथा मूल्याङ्कनका लागि तयार गरीएका सूचक बमोजिम अनुगमन तथा मुल्याङ्कन गर्नुपर्ने छ ।
- गाउँपालिकाले यस योजनाको पुनरावलोकन तथा समिक्षा प्रत्येक वर्षमा गर्ने छ । साथै उक्त योजनालाई प्रभावकारी वनाउन प्रत्येक ५ वर्षमा वृहत् पुनरावलोकन गरी अद्यावधिक गरिने छ ।

खण्ड २: गाउँपालिकाको सामान्य परिचय

गोसाईकुण्ड गाउँपालिका नेपालको बागमती प्रदेश अन्तर्गत रसुवा जिल्लाको उत्तरी भेगमा अवस्थित रहेको छ । योगाउँपालिका २०७३ सालमा रसुवा जिल्लाको साविकका छ ओटा गाविसहरु (थुमन, टिमुरे, बृद्दिम, लाङटाङ,स्याफ्रु र धुन्चे) मिलेर बनेको गाउँपालिका हो । रसुवा जिल्लाको सदरमुकाम धुन्चे यसै गाउँपालिकामा पर्दछ । यस गाउँपालिकाको कार्यलय वडा नं ५ स्याफ्रुमा रहेको छ ।
समुद्र सतहबाट १०१८ मिटरदेखि ७१८८ मिटरसम्मको उचाइमा अवस्थित रहेको यस गाउँपालिकाले कुल ९८७.७७वर्ग किलो मिटर क्षेत्रफल ओगटेको छ । यो गाउँपालिका तिब्बतको सिमाना नजिकमा पर्दछ । यस गाउँपालिका पूर्वमा सीन्धुपाल्चोक जिल्लाले घेरिएको छ भने दक्षिणमा नौकुण्ड र कालिका गाउँपालिका पर्दछन् । त्यसैगरि पश्चिममा उत्तरगया र पार्वतीकुण्ड गाउँपालिका पर्दछन् भने उत्तरमा चिनसंगको ब्यापारिक नाका रसुवागढि नाका पर्दछ ।

२.१ भौगोलिक तथा प्राकृतिक अवस्था

गोसाइकुण्ड गाउँपालिकाको कुल क्षेत्रफल ९८७.८ वर्ग कि.मि. छ । माटोको बनावट र उर्वराशक्तिको हिसाबले यो गाउँपालिका मध्यम तथा हावापानीको लागि चिसो भएतापनि उपयुक्त र राम्रो जलाधार भएको गाउँपालिका हो । गाउँपालिकाको प्रमुख खाद्यान्न तथा अन्न बालीमा कोदो, मकै, मास, गहुँ, फापर, आलु, आदी हुन् भने सिमित स्थानमा धान उत्पान हुन सक्ने माटोको बनावट रहेको छ । यस गाउँपालिका समुद्री सतहबाट १०८८ मिटरदेखि ७१८८ मिटर सम्मको उचाईमा अवस्थित रहेको छ । यो गाउँपालिका नेपालको मानचित्रमा २८डिग्री १३ मिनेट १.१८ सेकेण्ड देखि २८ डिग्री २० मिनेट १३ सेकेण्ड उत्तरी अक्षांससम्म र ८५ डिग्री २१ मिनेट २८.५७ सेकेण्ड देखि ८५ डिग्री ३३ मिनेट २८ सेकेण्ड पूर्वी देशान्तरसम्म फैलिएर रहेको छ ।

२.२ हावापानी

जलवायुको हिसाबले यस गाउँपालिकामा समसितोष्ण देखि चिसो प्रकारको प्रदेशीय हावापानी पाइन्छ र अधिकांशसमय चिसो नै हुने गर्दछ । हिँउदमा धेरै भागमा हिँउ र केहि भागमा तुसारो समेत पर्ने गर्दछ । धेरैजसो भाग जङ्गलले ढाकेको हुनाले यहाँ अत्याधिक पानी पनि पर्ने गर्दछ । गुँराश,उत्तिस,खोल्मे, निँगाला,सल्ला,लोठ सल्ला लगायतका धसिङ्गरे,अर्घेली,लोक्ता,अलैंची जस्ता जडिबुटि तथा वनस्पतिहरु पनि पाइन्छ

२.३ सामाजिकअवस्था

यस गोसाईकुण्डगाउँपालिकामा जम्मा २०३८ घरधुरी रहेकोछ । महिला ३८१५ र पुरुष ३९७३ गरी जम्मा जनसंख्या ७७८८ रहेको छ । यस गाउँपालिकामा तामाङ जातीको बाहुल्यता भएता पनि अन्य जातजातीको पनि बसोबास रहेकोछ ।

खण्ड-३: प्रकोप, जोखिम, सङ्कटासन्नता र क्षमता विश्लेषण

३.१ सङ्कटासन्नता स्तरीकरण

३.१.१ ऐतिहासिक समयरेखा विश्लेषण फारम (विगत ३० वर्षको विवरण लिने)

गोसाईकुण्ड गाउँपालिकामा विगतमा प्रकोपबाट कस्तो विपत्ति परेको थियो भन्ने जानकारी लिन विपद्को ऐतिहासिक समयरेखा तयार गरिएको छ। यस विधि विश्लेष्ण गर्दा शिक्षकहरु, ज्येष्ठ नागरिक र लामो समयदेखि सोही समुदायमा बसेका व्यक्तिसंग छलफल गरिएको थियो। यसबाट प्रकोपको दोहोरिने प्रवृत्ति, त्यसले पुऱ्याउने भौतिक, सामाजिक, आर्थिक, मानवीय र प्राकृतिक क्षति तथा प्रभावको बारेमा जानकारी एकीकृत गर्न सकियो र विपद्जोखिमव्यवस्थापनकाक्रियाकलापरकार्य समयनिर्धारणगर्नेआधार बनाउन सहज भएको छ।

वडा	विपद्	साल र महिना	स्थान	भौतिक क्षति	सामाजिक क्षति	आर्थिक क्षति	मानवीय क्षति	प्राकृतिक क्षति	सूचना पुष्ट्याँइ को विधि
१	डढेलो	२०६०-६५	थुमन जँगल	वन्यजन्तु क्षति				वन क्षति	
	हावाहुरी	सालैपिच्छे	थुमन वडा	घरहरुको छाना उडाउने		१५ लाख जति क्षति			
	पहिरो	२०३५,भदौ	वायसा,च्याङवाङग ो,मेन्दोगाङ		१ माने क्षति	१ करोड बराबरीको खेतबाली क्षति		प्राकृतिक दोहन	
	भुकम्प	२०७२	थुमन वडा	पुरैं घरहरुमा क्षति			७ जना व्यक्ति मृत्यु भयो। -२ जना गाँउमा -४ जना लाङटाङम ा -१ ज्ना काठमाँडौ	सुख्खा पहिरो	
	वन्यजनतु आकमण	२०५६,कार्ति क, मँसिर	थुमन				२ जनालाइ क्षति		
	हिमपात	२०६४, पुस, माघ	मेन्दो, थुमन	गोठमा क्षति		१३ वटा पशुहरुका क्षति			
२									

३	आगलागी	२०५६	बृदिम, क्षेत्र च्याङवल				२ जनाको ज्यान गयो -१ म. -१ पु.	१० हेक्टर जति वनविनाश	
	हावाहुरी	२०७०,०७१	बृदिम वडा			६वटा जति घरको छाना उडाइयो			
	पहिरो	२०६६	धुइफुङ जङगल					वनक्षेत्रको विनास	
	भकम्प	२०७२	बृदिम वडा	पुरैं घरहरु भत्कियो -३ वटा पुल	-६ वटा गम्बा पुर्णरुपमा क्षति -९ वटा माने जति क्षति पुगेको छ।	२० करोड भन्दा माथी क्षति भयो।	१० जना व्यक्ति मृत्यु भयो।	सुख्खा पहिरो	
	वन्यजनतु आकमण	२०६०, २०६५	स्थानिय क्षेत्र सेपा गाँउ			५,६ लाख सम्मको जिवजनाव र खाने बाँदर , दुम्सी, बदेल र मृगलृे बालीनाली वर्षेनी क्षती गरेृको। (वर्षेनी १०,१५ लाख क्षती हुन्छ।)			
४									
५	बाढि	२०३०	भोटेकोशी, स्याफ्रुबेशी	पाखा, पाखाबारी पहिरो	काठेपुल बगाएको		२ जनाको ज्यान गयो	सानोतिनो जग्गा बगाएको, खुर्सानी, मकै, कोदो, गोलभेडा तरकारी क्षति भएको।	स्थलगत अध्ययन, प्रश्नावलि बिधि
	आगलागी	२०३७ बैशाख	ठुलोस्याफ्रु,	१२ वटा घर जलेर पुर्ण क्षति		करिब १५ करोड जति क्षति भएको	बाखा ४ वटा र गाई, गोरु ५ वटा	वायु प्रदुषण भएको	
	पहीरो	२०५७ भदौ	स्याफ्रुबेशी बजार, बम्बु	घर होटल क्षति		२ देखी ३ करोड		वनक्षेत्रको विनास,	

						बराबरको क्षति		जमिनको बिनास	
	पहिरो	२०६६	स्याफ्रुबेशी	१ घर क्षति	बिद्यालय क्षति	५० लाख जति क्षति		जमिनको बिनास	
	भुकम्प	२०७२	स्याफ्रु	२६ घरहरु भत्कियो -३ वटा पुल	- गम्बा पुर्णरुपमा क्षति बिद्यालयमा क्षति	२० करोड भन्दा माथी क्षति भयो ।	५ जनाको मृत्यु	सुख्खा पहिरो	
	सवारी दुर्घटना	२०७५ भदौ	याङयाङ खोला	१ ट्रक क्षति	सडकको बारहरुमा क्षति	` करिब ४० लाख क्षति	४ जनाको मृत्यु		
६	आगलागी	२०७२	विमाली, बोगेझुन्डा	३ घर क्षति		४५ लाख जति क्षति	१ जनाको ज्यान गयो -१ म.		
	हावाहुरी	२-३ वर्षको अन्तरमा	धुन्चे वडा	१०० घर जति क्षति हाल सम्म		३ लाख भन्दा बढी क्षति भयो ।		वनजँगल क्षति, बाटोमा अवरोध ।	
	पहिरो	२०५०,२०६०,२०७०,२०७५	मुलखार्का, याङछयाङ, खार्मांचेत, घिघाङ, विमाली, केव, रिसाङ डाडा, ब्रबाल भीर	बाटोघाटो क्षति		१ करोड भन्दा माथी क्षति भयो ।	१ख जना बालकको मृत्यु	वनक्षेत्रको विनास, जग्गा जमिन को क्षति	
	भुकम्प	२०७२	धुन्चे वडा	पुरैं घरहरु क्षति - गोम्चेत बास्तीनै विस्तापित ।	पाटीपौवाहरु भत्कियो ।	२० करोड भन्दा माथी क्षति भयो ।	१४ जना व्यक्ति मृत्यु भयो ।	सुख्खा पहिरो	

ऐतिहासिक समय रेखाको सूचनालाई हेर्ने हो भने भूकम्पले विगतका वर्षहरूमा सामान्य मात्र क्षति गरेको भएता पनि पछिल्लो पटक २०७२ सालको भूकम्पले यस गाउँपालिकामा जनधनको क्षति गर्‍यो । त्यसैगरी विगतको ईतिहासमा पहिरो, चट्याङ, आगलागी, बाढी खहरे, असिना आदिले पनि क्षति गर्ने गरेको छ । यसका साथै जनावर आतंक ले पनि यस गाउँपालिकामा असर गर्ने गरेको छ । यसरी यस गासाईकुण्डगाउँपालिकाको एतिहासिक समय रेखालाई हर्ने हो भने बारम्बार दोहोरिरहने प्रकोपका घटनाको रुपमा पहिरो, चट्याङ, हावाहुरी, बन्यजन्तु आक्रमण तथा आगलागी देखिन्छ । यस गाउँपालिको ऐतिहासिक विवरण अनुसार पछिल्ला ३० वर्षमा पहिरोको क्रमहरु बढ्दै गएको, कहिले पानी कम पर्ने गरेको तथा पर्दा पनि अत्याधिक पर्ने गरेको, बेमौसमी असिनाहरु पर्ने, फलफुल तथा तरकारीहरुमा किरा बढी लाग्ने गरेको जस्ता विभिन्न जलवायु जन्य समस्याहरु पनि देखिएकाले यहाका समुदायले जलवायु परिर्वतन तथा जलवायु जन्य समस्या पनि भोग्दै गएको देखिन्छ ।

३.१.२ प्रकोप पहिचान तथा स्तरीकरण

समुदायमा विगतमा भएका र भविष्यमा आइपर्न सक्ने प्रकोप तथा जलवायुजन्य घटनाको प्रकोपको सूची तयार गरी धेरैक्षति गर्ने प्रकोप पहिचान गरीएको छ र पहिचान गरिएको प्रकोपको स्तरीकरण यस प्रकार छ ।

गोसाईकुण्ड गाउँपालिकाको समग्र प्रकोप तथा प्रकोपको स्तरीकरण :

प्रकोप	**भुकम्प**	**आगलागी**	**असिना**	**पहिरो**	**हावाहुरी**	**चट्टयाङ्ग**	**डढेलो**	**बाढी/खहरे**	**सडक दुर्घटना**	**जनावर आतङ्क**
भुकम्प		भुकम्प	भुकम्प	भुकम्प	भुकम्प	भुकम्प	भुकम्प	भुकम्प	भुकम्प	भुकम्प
आगलागी			आगलागी	पहिरो	आगलगी	आगलागि	डढेलो	बाढी/खहरे	सडक दुर्घटना	आगलागी
असिना				पहिरो	हावाहुरी	चट्टयाङ्ग	डढेलो	बाढी/खहरे	सडक दुर्घटना	जनावर आतङ्क
पहिरो					पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो	पहिरो
हावाहुरी						हावाहुरी	हावाहुरी	बाढी	सडक दुर्घटना	जनावर आतङ्क
चट्टयाङ्ग							डढेलो	बाढी/खहरे	सडक दुर्घटना	जनावर आतङ्क
डढेलो								बाढी/खहरे	सडक दुर्घटना	जनावर आतङ्क
बाढी/खहरे									सडक दुर्घटना	जनावर आतङ्क
सडक दुर्घटना										जनावर आतङ्क
जनावर आतङ्क										
अंकभार	**९**	**४**	**०**	**८**	**३**	**१**	**३**	**४**	**६**	**६**
स्तर	**१**	**४**	**७**	**२**	**५**	**६**	**५**	**४**	**३**	**३**

हिमपात, महामारी

नोट : नेपाल भूकम्पको उच्च जोखिममा रहेको मुलुक हुँदा प्रकोप स्तरीकरण गर्दा भूकम्पलाई पहिलो नम्बरको प्रकोपको रुपमा प्राथमिकतामा राखी योजना तर्जुमा गरीएको छ ।

यस गाउँपालिकाको प्रकोपको स्तरीकरण गरी विश्लेषण गर्दा भूकम्प पहिलो, पहिरो दोस्रो, जनावर आतङ्क तेस्रो, बाढी र आगलागी चौथो, डढेलो र हावाहुरी पाँचौ, चट्टयाङ्गछैठौं, असीना सातौं प्रकोपका रुपमा रहेका छन् । यसका साथै गाउँपालिकामा गैह्र प्राकृतिकरुपमा सडक दुर्घटना दोस्रो प्रकोपका रुपमा रहेको छ । त्यसैगरीगैह्र प्राकृतिक प्रकोपका रुपमा विद्युतिय दुर्घटना पनि हुने गरेको देखिन्छ । यसैगरी यस गाउँपालिकामा बेमौसमी असिनाहरु पर्ने, फलफुल तथा तरकारीहरुमा किरा बढी लाग्ने गरेको जस्ता जलवायु जन्य समस्या पनि देखिएको छ ।

३.१.३ प्रकोप, मौसमी तथा बालीपात्रो

क) प्रकोप पात्रो

यसगाउँपालिकामाकुन समयमा कुन प्रकोप हुन्छ भनेर पत्ता लगाई निम्नबमोजिमको तालिका तयार पारिएको छः

प्रकोप		वैशाख	जेष्ठ	असार	साउन	भदौ	असोज	कात्तिक	मङ्सिर	पुस	माघ	फागुन	चैत
भुकम्प	पहिले (३० बर्ष)												
	अहिले												
पहिरो	पहिले (३० बर्ष)												
	अहिले												
चट्याङ	पहिले (३० बर्ष)												
	अहिले												
डढेलो	पहिले												
	अहिले												
हावाहुरी	पहिले (३० बर्ष)												
	अहिले												
बाढी	पहिले (३० बर्ष)												

	अहिले												
आगलागी	**पहिले (३० बर्ष)**												
	अहिले												
असिना	**पहिले (३० बर्ष)**												
	अहिले												
सडक दुर्घटना	**पहिले**												
	अहिले												
जनावर आतङ्क	**पहिले**												
	अहिले												

माथि दिइएको प्रकोप पात्रोमा ३० वर्ष अघि र अहिले आउने प्रकोपको समयको बारेमा उल्लेख गरीएको छ। यस प्रकोप पात्रो अनुसार भूकम्पको जोखिम ३० वर्ष अघि र अहिले पनि बाह्रै महिना जोखिम हुने गरेको देखिन्छ। यसैगरी ३० वर्ष पहिले साउन, भदौमा पहिरोको जोखिम हुने गर्दथ्यो भने अहिले असार देखि साउन र भदौमा साथै कुनै वर्ष त असोज सम्म पनि बर्षा संगै जोखिम हुने देखिन्छ भने .भुकम्पले र सडक निर्माणले गर्दा पहिरो जुनसुकै बेला पनि जानसक्ने त्यसमा पनि विषेश गरि चैत र वैशाखमा त सुख्खा पहिरोकोजोखिम बढि हुने उल्लेख गरिएको छ। यसका साथै ३० वर्ष पहिले आगलागि धेरैजस्तो असार र साउनमा हुने गर्दथ्यो जुन बर्षाले भिजेको दाउरा चुल्होमाथी सुकाउने क्रममा हुने गर्दथ्यो भने अहिले जुन महिनामा पनि हुन सक्ने देखिन्छ। विद्युत सेवा विस्तार संगै आगलागीको प्रकृतिमा परिवर्तन भएकोछ। विद्युत सर्ट भएर अहिले कुनैपनि समयमा आगलागी हुने गर्दछ। विद्युत विस्तार संगै चट्याङ बाट हुने क्षति र क्षतिको प्रकृतिमा पनि बृद्धि भएको छ।

ख)मौसमी पात्रो

गाउँपालिकामा कुन समयमा कस्तो कस्तो मौसम हुन्छ भनेर पत्ता लगाई पात्रो माध्यमबाट समयरेखा तयार गरिएको छ।

विवरण		**वैशाख**	**जेष्ठ**	**असार**	**साउन**	**भदौ**	**असोज**	**कात्तिक**	**मङ्सिर**	**पुस**	**माघ**	**फागुन**	**चैत**
गर्मि	पहिले (३० बर्ष)												
	अहिले												
जाडो	पहिले												
	अहिले												
	पहिले												

हिउँ पर्ने समय													
	अहिले												
मनसून वर्षा	पहिले												
	अहिले												
हिउँदे वर्षा	पहिले												
	अहिले												
तुसारो	पहिले												
	अहिले												
तुवाँलो	पहिले												
	अहिले												
कुइरो	पहिले												
	अहिले												

मनसुन विगतमा असारको पहिलोहप्तादेखि शुरुभई भदौ सम्म रहने गरेकोमा हाल कहिले कहिले असार र अधिकांश साउन देखि मात्र सुरुभई असोज सम्मपनि बर्षा हुने गरेको छ र गतबर्ष साउनबाट मात्र बर्षा सुरु भएको थियो । हिउँदे वर्षा विगतमा प्रसस्त हुने गरेकोमा हाल न्यून वर्षा हुन्छ र हावाहुरी बढी चल्ने गरेको छ ।पहिले असोज देखि फागुनसम्म नै जाडो हुनेमा अहिले पनि खासै परिवर्तन देखिएको छैन ।यसैगरी गर्मीको कुरा गर्दा यहाँ खासै गर्मि पहिला पनि हुँदैनथ्यो भने अहिले पनि खासै गर्मि हुने गरेको छैन ।यस गाउँपालिकाको अधिकांश वडाहरुमा बाह्र महिना नै चिसो हुन्छ तर वडा नं ५, स्याफ्रुबेसीमा बैशाख र जेष्ठ महिनामा गर्मि हुने गरेको छ ।

ग) बाली र वनस्पति पात्रो

बाली र वनस्पति पात्रो तयार गर्दा समुदायको प्रमुख वाली वा वनस्पतिसँग सम्बन्धित विभिन्न क्रियाकलापहरु कुन-कुन समयमा गरिन्छ भनी पत्ता लगाउन निम्न बमोजिमको तालिका प्रयोग गरिएको थियो ।

विवरण		**वैशाख**	**जेष्ठ**	**असार**	**साउन**	**भदौ**	**असोज**	**कात्तिक**	**मङ्सिर**	**पुस**	**माघ**	**फागुन**	**चैत**
मकै लगाउने	पहिले (३० बर्ष)												
	अहिले												

मकै भित्राउने	पहिले												
	अहिले												
आलु लगाउने	पहिले												
	अहिले												
आलु भित्राउने	पहिले												
	अहिले												
धानको बिउ राख्ने	पहिले												
	अहिले												
धान रोप्ने	पहिले												
	अहिले												
धान काट्ने	पहिले												
	अहिले												
गहुँ लगाउने	पहिले												
	अहिले												
गहुँ भित्राउने	पहिले												
	अहिले												
किवी फल्ने	पहिले												
	अहिले												
तोरी रोप्ने	पहिले												
	अहिले												
तोरी भित्राउने	पहिले												
	अहिले												

प्रकोप पात्रो, मौसमी पात्रो तथा बाली पात्रो अनुसार विगतका ३० वर्ष देखि हाल सम्मको अवस्था हेर्ने हो भने सामान्य रुपमा तापक्रममा बिस्तारैहुँदै गएको र पानी पर्ने क्रम पनि कुनै वर्ष कम कुनै वर्ष अत्याधिक अनुमान गर्न मुश्कील हुदै गएको तथा मनसुन वर्षा र हिउँदे वर्षा पनि केही अघि या पछी हुने गरेको देखिन्छ, जसवाट यहाका समुदायले जलवायु परिर्वतन तथा जलवायु जन्य समस्या पनि भोग्दै गएका छन् भन्ने पनि प्रष्ट हुन्छ ।

३.२.१.लक्षित समूह छलफलः

समुदायमा रहेका व्यक्तिहरु जस्तै गर्भवती तथा सुत्केरी महिला, बालबालिका, वृद्धवृद्धा तथा अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरु तथा अन्य सबै वर्गलाई समेटेर छलफल गरिएको थियो । विपद् तथा जलवायु परिवर्तनका कारण यस गाउँपालिकाको कृषि, पशुपालन तथा खाद्य सुरक्षा, वन तथा जैविक विविधता, जलवायुजन्य प्रकोप, जलस्रोत र उर्जा, भौतिक पूर्वाधार, मानव स्वास्थ्य आदि क्षेत्रहरुमा ३० बर्ष पहिले र हाल महसुस गरिएका असर तथा प्रभाव एवं भबिष्यको अनुमानका बारेमा छलफल गरि निम्नअनुसारको ढाँचामा सूचीकृत गरिएको छ ।

क.स.		३० वर्ष अगाडिको अवस्था	हाल महसुस गरिएको प्रभाव	कारण	कारक तत्व	सम्भावित समाधानका उपाय	कैफियत
१	**विपद् र विपद्का सवाल**	भूकम्प ३० वर्ष पहिले महसुस नगरिएको	२०७२ सालको भूकम्पले जनधनको क्षति गरेको	भौगोलिक तथा भौगर्भिक	कमजोर संरचना	भवन निर्माण संरचना अनुसार घर तथा भौतिक संरचना निर्माण गर्ने , समुदायमा सचेतना फैलाउने	
		पहिरोको जोखिम रहेको	भूकम्प तथा सडक संरचनाले पहिरो निम्त्याएको	भूकम्प तथा अव्यवस्थित सडक	जनचेतनाको कमी	पहिरो नियन्त्रण पहल गरिनु पर्ने , जनचेतना फैलाउने	
		खडेरी	हाल वर्षहरुमा बढ्दै गएको	जलवायु परिर्वतन तथा भूकम्पका कारण मुहानहरु सुकेका	सुख्खा बढ्दै गएको	खडेरी अनुकुलको कृषि विउविजनको सुरुवाद, तथा पानी सिचाई र आकासे पानी संकलन	

		चट्याङले क्षति गर्ने गरेको	हाल चट्याङको जोखिम बढ्दै गरेको	विद्युतिय संरचनाको अव्यवस्थित प्रयोग	जनचेतनाको कमी	विद्युतिय संरचनाको व्यवस्थित प्रयोग गर्ने तथा समुदायमा जनचेतना प्रवाह गर्ने	
		आगलागी क्षति गर्ने गरेको	हाल पनि आगलागी क्षति बढ्दै गरेको	विद्युतिय संरचनाको, वन नजिक बस्ती, लापरवाही	जनचेतनाको कमी	जनचेतना प्रवाह गर्ने, सामुदायिक वनमा आगलागी हुन तथा डडेलो लाउन नदिने	
		हुरीवतासले सामान्य क्षति गर्ने गरेको	हालका वर्षमा हुरीवतासको जोखिम बढेको	भूकम्प पछि अस्थायी त्रिपाल र टहरामा बस्नु पर्ने बाध्य	कमजोर जस्ता पाताहरु	पुन निर्माणका काम छिटो हुनु पर्ने तथा सचेतना फैलाउन पर्ने	
२	**जीविकोपार्जन तथा खाद्य सुरक्षा**	जीविकोपार्जनको लागि ३० वर्ष पहिले अधिकासं समुदाय कृषि पेशमामा आश्रीत रहेने गरेको स्थानीय जातका धान मकै गहुँ आदि उत्पादन हुने	हालका दिनमा कृषि तथा पशुपालनको व्यवसाहीक उत्पादन बढ्न गएको तर कृषिमा राशायानीक मलहरुको	उत्पादन बढाउन राशायानीक मलहरुको प्रयोग हुने	जनचेतनाको कमी तथा लापरवाही	कृषिमा आधुनिककीकरण गर्नु पर्ने, तालिमा तथा औजारहरुको व्यवस्था गर्नु पर्ने, समुदायमा कृषि प्राविधिकहरु खटाउनु पर्ने पछिला वर्षहरुमा सुन्तला जन्य	

		गरेको, कृषि तथा खाद्य उत्पादन सम्बन्धी सचेतना तथा प्रविधिका विकास धेरै नभएको	बढी प्रयोग हुन थालेको, व्यवसाही रुपमा नै तरकारी खेती हुने गरेको तथा राशायानीक मल तथा विषादीको प्रयोग बढ्न थालेको, सुन्तला जन्य फलफुलको किराबढी लाग्ने कुहीन थालेको, धान, मकै, गहुँ कोदोमा पोके तथा किरा लाग्ने गरेको			फलफुलमा किरालाइने तथा कुहुने मुल कारण पत्तालागाई दियो समाधान गरिनु पर्ने	
३	**मानव स्वास्थ्य, खानेपानी, सरसफाइ तथा महामारी**	मानव स्वास्थ्य अवस्था सामन्य ,सरसफाइको अवस्था पनि न्यून रहेकाले महामारीको वृद्धि भएको,	मानव स्वास्थ्य अवस्थामा सुधार भएको, खानेपानीको अवस्था राम्रो भएको,	शिक्षा तथा आधारभूत स्वास्थ्य सेवाको उपलव्धता, शिक्षा तथा जनचेतनाक ो कारण	अन्धविश्वास, रुढीवादी परम्पराको पालना नगर्ने, पानी शुद्धिकरणमा गरी पिउने	शिक्षा, स्वास्थ्य तथा खानेपानीमा सबैको पहुँच पुऱ्याउने, पानीको मुहानको सरसफाइ र शुद्धिकरण बारे ज्ञान दिने, खानेपानीको मुहानको खोजी गर्ने	

		धामी झांक्रीमा विश्वास	सरसफाइको अवस्थामा सुधार आएको, धामी झांक्रीमा विश्वास नगर्ने	सरसफाइक ो अवस्थामा सुधार भएको			
४	**वन तथा जैविक विविधता**	घना जङ्गल, जनावर तथा पशुपन्छी र जडिबुटीको सँख्या प्रशस्त हुन्थ्यो, अलैचीको उत्पादन राम्रो भएको,	जङ्गली जीवजन्तु लोप हुदै गएको, जडिबुटीको कमी , डडेलो बढी लाग्ने गरेको, अलैचीको उत्पादन घटेको, सेतोबनमारा ढेडुफुलेले समस्या पर्ने गरेको	जनसँख्या वृद्धि, जनचेतनाको कमी, बसाईसराइ, वातावरण प्रदुषण	जनसँख्या वृद्धि, वनजङ्गल फडानी	वृक्षारोपण गर्ने जङ्गलको सही सदुपयोग गर्ने, बृहत रुपमा जनचेतनाको कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने, अलैची लाग्ने डडुवा र गवारोको समाधान खाजिनु पर्ने, सेतोवनमाराले पारेको समस्याको समाधान गरिनु पर्ने	
५	**जलश्रोत तथा उर्जा**	प्रशस्त मात्रामा पानीका मुहानहरु, पोखरी, खोलानाला भएको, काठ दाउराको	पानीका मुहानहरु सुक्दै जानु, विभिन्न जेनेरेटर तथा विद्युत शक्तिको वृद्धि	भूकम्प तथा पहिरो	भूकम्पका कारण पानीका मुहानहरु सुक्नु	वृक्षारोपण गर्ने, पानीका मुहानहरु तथा वनजङगलको सँरक्षण तथा सम्बर्धन गर्ने, सुरक्षित तरीकाले	

		अत्याधिक प्रयोग,	भएको, LPgas, गोबर ग्यासको अत्याधिक प्रयोग, भूकम्प पछि पानीको मुहान सुकेको			उर्जा शक्तिको व्यवस्थापन गर्ने	

जीविकोपार्जनको लागि ३० वर्ष पहिले अधिकांश समुदाय कृषि पेशमा आश्रीत रहेने गरेको स्थानीय जातका धान मकै गहुँ आदि उत्पादन हुने गरेको हालका दिनमा कृषि तथा पशुपालनको व्यवसाहीक उत्पादन बढ्न गएको तर कृषिमा राशायानीक मलहरुको बढी प्रयोग हुन थालेको, व्यवसायीक रुपमा नै तरकारी खेती हुने गरेको तथा राशायानीक मल तथा विषादीको प्रयोग बढ्न थालेको, फलफुलमा किराबढी लाग्ने कुहीन थालेको, धान, मकैमा पोके तथा किरा लाग्ने गरेको तथा जङ्गली जीवजन्तु लोप हुदै गएको जस्ता समस्याहरु देखिएको छ ३० वर्ष पहिले तथा हालको अवस्थाहरु हेर्दा यस समुदायमा जलवायु जन्य समस्याहरु बढ्दै गएको देखिन्छ ।

३.२.२ जोखिम र समस्या विश्लेषण

गाउँपालिकाभित्र हुने प्रकोप, त्यसको कारण र प्रभावको पहिचान गरिएको छ । यसको लागि उल्लिखित सबै खालका प्रकोप, जोखिमको पहिचान, प्रकोप हुने महिना र ऐतिहासिक समयरेखाको आधारमा
प्रकोपको आवृत्ति र त्यसको मूल कारण तथा सम्भावित समाधानका उपायहरू के के हुन सक्छन भनेर पहिचान गरी निम्नबमोजिमको ढाँचामा उल्लेख गरिएको छ ।

क.स.	**समस्या वा प्रकोप**	**वडा गाउँ तथाटोल ,**	**कारण**	**कारक तत्व**	**प्रभाव**	**सम्भावित समाधानका उपायहरु**

१	**भूकम्प**	समग्र गाउँपालिका	● भौगोलिक कारण ● भैगर्भिक कारण ● कमजोर भौतिक संरचना ● जनचेतनाको कमी	● कमजोर भौतिक संरचना ● जनचेतनाको कमी तथा लापरवाही	● मानिसको मृत्यु हुने तथा घाईते हुने ● खानेपानीको अभाव सृजना हुने ● मनोवैज्ञानिक असर ● बासस्थानको विनास ● खाद्यान्नको अभाव	● भूकम्प सम्बन्धी जनचेतना फैलाउने ● समुदायमै प्राथमिक उपचार सम्बन्धी ज्ञान दिने ● भवन निर्माण संहिता अनुसार भौतीक संरचनाहरू बलियो बनाउने ● समुदायमा खोज तथा उद्धार गर्न सक्ने जनशक्ति तथा सामग्री तयार गर्ने
२	**पहिरो**	वायसा,च्याङवाङगो, मेन्दोगाङ, धुइफुङ जङगल, मुलखार्का, याङछयाङ, खार्माचेत, घिघाङ, विमाली, केव, रिसाङ डाडा, ब्रबाल भीर,स्याफ्रुबेशी बजार, बम्बु जस्ता भौगोलिकरुपले विकट तथा नाङ्गा डाँडा पाखाहरु तथा भुकम्प प्रभावित भीर पाखाहरुमा पहिरो	●अव्यवस्थित सडक निर्माण ●वन जङ्गल विनास ●वन डडेलो	●वनजङ्गल फडानी, ●खोला नालाको कारण, ●भिरालो जमिनमा गरा नबनाइ खेती गर्नाले	●पानीको मुल नजिकबाट बाटो लैजानाले पहिरो गएको ●जनधनको क्षति ●बासस्थानको क्षति ●खेतबारी पुरीएको र बगाएको	●वृक्षारोपण गर्ने ●कुलोको मर्मत गर्नुपर्ने ●बाधँ बाधेर ग्याविन लगाउने, ●जोखिमपूर्ण स्थानमा तारजाली तथा मेशिनेरी वाल लगाउने ●भिरालो जमिनमा गरा बनाएर खेती गर्ने

४	**चट्याङ** *एतिहासीक समय रेखामा छैन*		● प्राकृतिक कारण ● कमजोर विद्युतिय संरचना ● सुरक्षा सम्बन्धी सचेतनाको कमी	● घर तथा भवनहरूमा कमजोर वायरीङ तथा अर्थिङ्ग हुनु ● विद्युतीय साधनको अव्यवस्थित प्रयोग	● मानिस घाईते हुनु ● विद्युतीय तारहरुको क्षति	● बिजुलीका खम्बा तथा तारहरु व्यवस्थित गर्ने ● चट्याङ्का समयमा ठूला रूख तथा विद्युतिय टावरको नजिक नबस्ने ● घर तथा भवनहरूमा वाईरिङ तथा अर्थिङ्ग गर्ने ● चट्याङ्का समयमा खुल्ला स्थान खाली खुट्टा नबस्ने तथा पौडी खेल्ने खोला तर्ने जस्ता काम नगर्ने भनी जनचेतना फैलाउने
५	**हुरीवतास**	थुमन, वृद्धिम, धुन्चे वडाका गाउँहरुमा	● मौसमी कारण ● जलवायु परिवर्तन	● कच्ची तथा अव्यवस्थित घरहरु	● घरका छानाहरु उडाउने ● रुखहरु ढल्ने ● बालिनालि नष्ट	● घरका छानाहरु व्यवस्थित बनाउने ● हुरीवतासले पुऱ्याउन सक्ने असर तथा क्षतिको बारेमा समुदायलाई जानकारी गराउने ● वनजङ्गलको संरक्षण गर्ने
६	**आगलागी**	थुमनको जंगलमा बर्षेनी डढेलो लाग्ने गर्दछ । बृदिम क्षेत्र, च्याङवल र ठूलो स्याफ्रु जस्ता बाक्लो बस्ती भएका ठाउँहरुमा आगलागीका घटनाहरु दोहोरीरहने गर्दछन् ।	● लापरवाही ● जनचेतनाको अभाव ● कमजोर विद्युतिय संरचना ● सामुदायिक वन नजिकका बस्ती बढी जोखिममा	● विद्युतीय स्रोतको असावधानीपूर्वक प्रयोग ● आगोको अव्यवस्थित प्रयोग, ● सलाइ, लाइटर, तथा आगोजन्य वस्तुहरु अव्यवस्थित रुपले राख्नाले	● जनधनको क्षति ● वन्यजन्तुको क्षति ● बासस्थानको क्षति ● वनजङगलको नाश	● आगलागी सम्बन्धी जनचेतना फैलाउने ● विद्युतीय उपकरणको जडान गर्दा सावधानी अपनाउने ● विद्युतिय संरचना तथा ग्यास सिलिण्डरको प्रयोगमा

						सावधानी अपनाउनु ● बालबालिकाले पुग्ने स्थानमा सलाइ, लाइटर, तथा आगोजन्य पदार्थहरु नराख्ने,
६	**बाढी**	स्याफ्रुबेसीमा भोटेकोशी किनारका बस्ती साथै पाखा बारी	● अतिवृष्टि ● मौसमी कारण ● खहरेबाढीका कारण ढल कटान व्यस्थित गर्न नुसक्नु	● अव्यवस्थित विकास, ● विकास योजनामा ध्यान नदिनु, ● भूव्यवस्थापन नहुनु ● खोला बढ्नाले	● घर लगायत लगाएका बालीनाली नष्ट, तथा बालीनाली लगाउन गाह्रो, ● मनोबैज्ञानीक असर,	● ग्याविन लगाउने तथा बाँध बाध्ने ● खाली स्थानमा वृक्षारोपण गर्ने ● खोला वरिपरी तटबन्ध लगाउने ● वनजङ्गल संरक्षण गर्ने ● बाढी आएका बेला अपनाउनुपर्ने उपायका बारेमा समुदायमा जानकारी दिने
७	**जनावर आतंक**	जंगल क्षेत्र आसपास भएका बस्तीहरु जस्तै सेपा गाँउ र थुमनका प्राय टोलहरु	● बस्ती नजिक वन जङ्गल हुनु तथा जङ्गलमा तारबार नहुनु, ● जनावरको आहारको क्षती	● जङ्गल व्यवस्थित नहुनु ● समुदायमा मानिसहरु जनसंख्या कम हुदै जानु	● बस्ती असुरक्षित ● मानिस घाईते हुनु ● घरपालुवा जनावरलाई आक्रमण गरि मार्ने	● जङ्गलअतिक्रमण नगर्ने ● साईरनको व्यवस्था मिलाउने ● रातको समयमा सके सम्म घर बाहिर ननिस्कने ● वनकार्यालयसंग छलफल तथा समन्वय गर्ने ● कृषि योग्य जमिनमा तारबार लगाउने

८	हिमपात	मेन्दो, थुमन	● प्राकृतिक, भुस्थलाकृती	● पशु तथा मानव स्वास्थ्य, जिवीकोपार्जन मा कठिनाइ		● जनशाक्तिको व्यवस्थापन, सुरक्षा निति, स्वास्थ्य क्षेत्र विकास

३.३गाउँपालिकाको क्षमता विश्लेषण

यस गोसाइकुण्डगाउँपालिकामा स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति गठन भएको छ। यसले गर्दा समुदायलाई विपद्सँग सामना गर्ने क्षमता विकासमा सहयोग गर्नेछ। यस विपद् व्यवस्थापन समितिलाई विपद् सम्बन्धी विभिन्न तालिमहरु प्रदान गरी समीती सदस्यहरुको ज्ञान, सिप र क्षमताको विकास गर्नु जरुरी छ। यसका साथै विपद् व्यवस्थापन समितिलाई सक्षम बनाउनका लागि आपत्कालिन कोषको परिचालन गरी त्यसको बढावा गर्न सके विपद् व्यवस्थापन समितिको क्षमता बढ्ने देखिन्छ। यस गाउँपालिकामा कार्यरत विभिन्न सरकारी तथा गैरसरकारी संघ संस्थाहरू जसले यस क्षेत्रमा विपद् जोखिम न्यूनीकरण र समुदायको क्षमता बढाउने कामहरू गरिरहेका छन्। यस गाउँपालिकामा रहेका विभिन्न राजनीतिक दल तथा समुहहरू, आमा समुह, महिला समुह, विभिन्न बचत समुह तथा कृषि समुहहरू, गाउँपालिका भित्रका युवा तथा बाल क्लवहरूलाई यस गाउँपालिकाको क्षमता मान्न सकिन्छ। यसैगरी यस गाउँपालिकामा रहेका शिक्षक तथा स्वास्थ्य क्षेत्रमा कार्यरत समुदाय पनि छन् जसको ज्ञान तथा सिप विपद् व्यवस्थापनमा प्रयोग हुन सक्छ।

यसका साथै यस गाउँपालिका भित्रका खुल्ला क्षेत्रहरू, पानीको स्रोतहरु तथा मुहानलाई पनि क्षमता मान्न सकिन्छ। यस गाउँपालिकामा भएका विभिन्न क्षेत्रहरूमा पहुँचवाला समुदायका व्यक्तिहरू यस गाउँपालिकाका क्षमता हुन्। यस गाउँपालिकामा रहेका सिकर्मी तथा डकर्मीहरूले स्थानीय सीप र आफ्नै क्षमता र दक्षताको आधारमा काम गर्ने गरेका छन् उनीहरूमा भूकम्प प्रतिरोधी सँरचना निर्माण गर्ने सीप तथा क्षमताको विकास गर्नु पर्ने देखिन्छ। यसैगरी यहाँ भएका दक्ष जनशक्तिको रुपमा तालिम प्राप्त पौडीबाज, तालिम प्राप्त स्वयंसेवक, ग्रामीण महिला स्वास्थ्य कार्यकर्ता, तालिम प्राप्त कृषि प्राविधिक, शिक्षक, कर्मचारी, स्वयंसेवक, सिकर्मी, डकर्मीहरुको सीप विपद्का बेला प्रयोग गर्न सकिन्छ, त्यसैले यसलाई क्षमता मान्न सकिन्छ।

३.३.१ स्रोतको उपलब्धता तथा पहुँच

विवरण	वडा नं.- १	वडा नं.-२	वडा नं.- ३	वडा नं.- ४	वडा नं.- ५	वडा नं.- ६
भौतिक स्रोत						
पुल	२					९
सडक	१					५
बाँध	१					६
विद्यालय भवन	३					
सुरक्षित आवास तथा स्थान	२					१
सामुदायिक चर्पी						
सञ्चारका साधन						
यातायतका साधन						
पूर्वसूचना प्रणाली						
लाइफ ज्याकेट						
डुङ्गा						
मानव संसाधन						
आधारभूत खोज तथा उद्धार तालिम प्राप्त जनशक्ति	५०-६०					
जिल्ला विपद् प्रतिकार्यसम्बन्धी तालिम प्राप्त जनशक्ति						
तालिम प्राप्त पौडीबाज						

तालिम प्राप्त स्वयंसेवक						
ग्रामीण महिला स्वास्थ्य कार्यकर्ता	९					
तालिम प्राप्त कृषि प्राविधिक						
शिक्षक	१२					३४
कर्मचारी	६					
स्वयंसेवक						
सिकर्मी						
डकर्मी						
इन्जिनियर						
डाक्टर						
नर्स						
सामाजिक स्रोत						
सामुदायिक भवन	३					३
पाटी पौवा						१
खानेपानी वितरण धारा	१३					१५
मठ मन्दिर						
सामाजिक संरचना						
महिला/आमा /अपाङ्गता भएका व्यक्तिहरुको समूह						३
आयआर्जनमा सक्रिय महिला समूह सहकारी						
निर्णय तहमा भएका महिला						
शैक्षिक अवस्था (म/पु)						

आर्थिक स्रोत						
व्यापार व्यवसाय	२२					
उद्योग कलकारखाना	२ (हाइड्रो)					२
नोकरी						
बचत समूह						
विपद् व्यवस्थापन कोष						
बैंक तथा वित्तीय संस्था						
पशुपालन	१५					
प्राकृतिक स्रोत						
खेतीयोग्य भूमि						
अन्य (उल्लेख गर्नु पर्नेछ)						
निजी ताल तलैया						
प्राकृतिक धारा वा मूल						१
कुवा						
नदीनाला						
ताल तथा पोखरी						
सिँचाइको साधन र स्रोत						
वनजङ्गल (हेक्टर वा रोपनी)						
खेर गइरहेको जमिन						
शौचालय						
नीजि शौचालय						
सार्वजनिक शौचालय						

३.३.२ विपद प्रतिकार्यका लागि साझेदार/सहयोगी निकायको क्षमता र अभावहरु

सरकारी निकायहरु, गाउँपालिका, स्वास्थ्य केन्द्र, प्रहरी कार्यालय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, आमा समुह तथा सहकारी संस्था लगायतका साझेदारहरुले वडाका समग्र विकासका लागि प्रतिबद्धता जनाएका छन । यसैगरी सबै सहयोगी/साझेदार सघंसंस्थाहरुले विपदको उच्च जोखिममा रहेका समुदायको विपद जोखिम व्यवस्थापन कार्यमा महत्वपूर्ण भूमिका निर्वाह गर्न अति आवश्यक हुन्छ। तलको तालिकामा विपदका समयमा कार्यगर्ने जिम्मेवार संस्थाहरुका क्षमता र अभावहरु उल्लेख गरिएको छ। आफ्नो संस्थाको जिम्मेवारी पुरागर्न हालका अभावहरुलाई समाधान गरी विपद प्रतिकार्यका लागि तम्तयार रहन संकेत गरिएको छ।

क्र.स.	सस्थाका नाम	जिम्मेबारी	क्षमता	अभाव
१.	गाउँपालिका कार्यालय	सूचना तथा समन्वय, पुनर्स्थापन तथा पुनर्निर्माण, सहयोग सामाग्रीका व्यवस्थापन खानेपानी तथा सरसफाई, सरक्षित आवास र कार्यालय स्थलहरुको निर्माण	विपदपूर्वतयारी तथाप्रतिकाय समितिजनचेतनाका क्रियाकलापहरु संचालन भएको	विपद व्यवस्थापनकाक्षेत्रमातालिमप्राप्त जनशक्तिको अभाव । खोज तथा उद्धारकार्यका लागि आवश्यक सामागीका अभाव । आकस्मिक कोष नभएको ।
२.	स्वास्थ्य चौकी	स्वास्थ्य तथा पोषण, प्राथमिकउपचार, सरसफाई तथा खानेपानीसम्बन्धी जनचेतनामूलक क्रियाकलाप, पर्याप्त, औषधीभण्डारण	स्वास्थ्य कर्मा र महिला स्वास्थ्य स्वयंसेविकाआपत्कालीन आँशिक औषधी ।खोप कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने ।	दक्ष स्वास्थ्यकर्मीहरुको अभावआवश्यक पर्याप्त आषधीको अभाव, ल्याव तथा साधन स्रोतको अभाव नजिकमा एम्बुलेन्सको अभाव । विरामी राख्ने बेडको अभाव ।जीर्ण भवन
३.	आमा समूहहरु	महिला तथा बालबालिका लाईआवश्यक सहयोग	महिला दिदिबहिनीलाई परिचालन	सञ्चालन कोष नभएको सम्बन्धित विषयका तालिम तथासीपमा कमी

३.३.३ स्थानीय ज्ञान, सीप, क्षमता र प्रविधिको लेखाङ्कन

समुदायमा विपद्को सामना गर्न अपनाउन गरिएका विधिहरूको सूची तयारगरी निम्नबमोजिमको खाकामा स्थानीय ज्ञान, सीप र विधिको सूचीकरण गरिएको छ । यसले विपद्को समना गर्न भविष्यमा अपनाउनु पर्ने विधिको पहिचान गरि स्थानीय ज्ञान र सीपको प्रबर्द्धन गर्न सहयोग पुग्नेछ ।

क्र. सं.	विपद्/ प्रकोपको प्रकार	विपद् भएको वर्ष/महिना	विपद्पहिले गरिएका पूर्वतयारी तथा जोखिम न्यूनीकरणका कार्य		विपद्को सामनाका लागि विपद्को समय र पछि अपनाइएका विधि	
			व्यक्तिगत रूपमा	सामुहिक रूपमा	व्यक्तिगत रूपमा	सामुहिक रूपमा
१	**भूकम्प**	२०७२	सचेतना तथा प्रचारप्रसार गर्ने, सबैलाई, समुदामा झटपट	भूकम्प आएको बेला के गर्ने, कसरी सुरक्षित हुने, आफुं बाच्ने र अरुलाई पनि बचाउने छलफल गर्ने	आफु सरक्षि रहने खोज तथा उद्धार गर्ने	सामुहिक रुपमा उद्धार गर्ने तथा सुरक्षित स्थानको छनोट गर्ने, भूकम्पबाट हुने क्षति न्युनीकरण सम्बन्धी चेतनामुलक कार्यक्रमहरु गर्ने
२	**पहिरो**	बार्षिक	खोलाको छेउमा बस्ती नबस्ने, प्रचारप्रसार गर्ने,	समुदायका मानिसहरु मिलि तटबन्ध निर्माण गर्ने, खाली स्थानमा वृक्षारोपण गर्ने, आवश्यक तारजाली लगाउने	खोज उद्धारको लागि पहल गर्ने, व्यक्तिगत रुपमा अन्न लत्ताकपडाको व्यवस्था मिलाउने	आपत्मा परेका समुदायलाई सक्दो सहयोग गर्ने, घाइते तथा मृतकको उद्धार गर्ने, खाद्यान्न, आवासको लागि पहल गर्ने, वृक्षारोपणका लागि पहल गर्ने
४	**चट्याङ**	बार्षिक	चट्याङ पर्दा सामान्य सर्तकता अपनाउने	आवासनिर्माण गर्दा विद्युतीय वायरीङ्ग, तथा अर्थिङ जडान गर्नुपर्ने भनी सम्पूर्ण समुदायलाई जानकारी दिने	विद्युतीय उपकरण बन्द गर्न पहल गर्ने, प्राथमिक उपचारमा सहयोग गर्ने	घाइतेलाई अस्पताल तथा स्वास्थ्य चौकी पुऱ्याउन पहल गर्ने
५	**हुरीवतास**	बार्षिक	साना साना छाना भएका	बलिया घरहरु बनाउने,	हुरीवतासलागे पछि खोज तथा	सुरक्षित स्थानमा स्थान्तरण गर्ने,

			वलिया घर निर्माण गर्ने, डाडाँ र खुल्ला स्थानमा घर निर्माण नगर्ने	ठूला-ठूला रुख नजिक घरहरु निर्माण नगर्ने, सुरक्षित स्थानमा पहिचान गरि आवसको निर्माण गर्ने	उद्धारका लागि सहयोग गर्ने, घाइते समुहलाई प्रथामिक उपचार गर्ने	घाइतेहरुलाई उपचारका लागि पहल गर्ने, अस्थायी टहरा निर्माण गर्ने
६	**आगलागी**	बार्षिक	जनचेतनामुलक कार्यक्रमहरु गर्ने	सामुहिक रुपमा प्रचारप्रसार गर्ने, जोखिमपूर्ण स्थानमा अग्नि रेखा कोर्ने	सहयोगका लागि आहवान गर्ने, आगो निभाउन कोशिस गर्ने	घाइतेको उद्धार गर्ने, दमकललाई खबर गर्ने
७	**बाढी**	बार्षिक	बाढी सम्बन्धी प्रचार प्रसारका कार्यक्रमहरु गर्ने	जोखिमपूर्ण स्थानमा तटबन्ध निर्माण गर्ने	जनचेतनामुलक कार्यहरु गर्ने	बाढीमा परेकाको खोज तथा उद्धार गर्ने, खोलाहरु नजीक तटबन्ध निर्माण गर्ने
८	**हिमपात**					

३.३.५ संस्थागत विश्लेषण वा सम्बन्ध चित्र

विपद् पूर्वतयारी, रोकथाम र अल्पीकरण, विपद्को समयको प्रतिकार्य र विपद् पश्चात्को पुर्नस्थापना रपुनर्निर्माण तथा जलवायु परिवर्तन अनुकूलनका लागिगाउँपालिकामा आवश्यक पर्ने सेवा, सुविधा, सुरक्षा उपलब्ध गराउनेसरकारी निकाय वा सुरक्षा निकाय, नेपाल रेडक्रस सोसाइटी, स्थानीय सस्थाहरू र अन्य मानवीय सेवा प्रदायकसङ्घसंस्था, वित्तीय संस्था, सहकारी, स्वास्थ्य सेवा केन्द्र, निजी क्षेत्र आदिको उपलब्धता, पहुँच र सम्बन्धकोविश्लेषण गरिएको छ जुन यस प्रकार रहेको छ ।

क्र. सं.	कार्यालय सङ्घसंस्था	ठेगाना	भौगोलिक दूरी	विपद् तथा जलवायु जन्य जोखिम व्यवस्थापनका लागि प्राप्त हुनसक्ने सहयोग		
				विपद् पूर्व	*विपद्को समयमा*	*विपद् पश्चात*
1.	जिल्ला अदालत रसुवा, धुन्चे					
2.	जिल्ला प्रशासन कार्यलय, धन्चे			जनचेतना, पूर्वतयारी	राहत	पूर्नस्थापना, पूर्नलाभ
3.	जिल्ला समन्वय समिति कार्यलय			जनचेतना, पूर्वतयारी	खोज तथा उद्धार, राहत	
4.	नाराण दल गण(नेपाली सेना)			जनचेतना, पूर्वतयारी	खोज तथा उद्धार, राहत	
5.	जिल्ला प्रहारी कार्यलय , धन्चे			जनचेतना, पूर्वतयारी	खोज तथा उद्धार, राहत	
6.	सशस्त्र प्रहारी बल सिमा सुरक्षा , धन्चे				राहत	
7.	जिल्ला शिाक्षा कार्यलय			जनचेतना, पूर्वतयारी	राहत	पूर्नस्थापना, पूर्नलाभ
8.	जिल्ला वन कार्यलय			जनचेतना, पूर्वतयारी		पूर्नस्थापना
9.	जिल्ला कृषि विकास कार्यलय			जनचेतना, पूर्वतयारी	राहत	पूर्नस्थापना, पूर्नलाभ
10.	जिल्ला सरकारी वकिल कार्यलय			पूर्वतयारी	राहत	

11.	पुननिर्माण प्राधिकरण जि.स.स,			जनचेतना, पूर्वतयारी		
12.	जिल्ला स्वास्थय कार्यलय,धुन्चे			जनचेतना, पूर्वतयारी	राहत	
13.	जिल्ला भु सरँक्षण कार्यलय				राहत	
14.	रेडक्रस					

३.४ जोखिम पहिचान

यस गोसाईकुण्डगाउँपालिकामा जोखिम पहिचान तथा विश्लेषण सङ्कटासन्नता र क्षमता बिचको फरकलाई तुलना गरेर हेर्ने हो भने यस गाउँपालिकामा विपद् जोखिम न्यूनीकरणको क्षेत्रमा धेरै कार्यहरु गर्नुपर्ने देखिन्छ । यस गाउँपालिकामा भूकम्प, पहिरो, बाढी, चट्याङ, आगलागी, हुरीवतास, हिमपात, जनावर आतंक, महामारी जस्ता जोखिम रहेका छन् । यसर्थ यस्ता विपद्बाट समुदायलाई सुरक्षित बनाउन सचेतनाका कार्यहरुसँगै पूर्वतयारीका गतिविधीहरुमा समेत जोड दिनु पर्ने देखिन्छ । यसैगरी यस गाउँपालिकामा पानी पर्दा पनि अत्याधिक पर्ने गरेको, बेमौसमी असिनाहरु पर्ने, फलफुल तथा तरकारीहरुमा किरा बढी लाग्ने गरेको जस्ता विभिन्न जलवायु जन्य समस्या पनि देखिएको छ । आपत्कालिन अवस्थाका लागि गोसाइकुण्डगाउँपालिकामा रहेका सुरक्षित तथा खुल्ला स्थानको पहिचान तथा संरक्षण र समुदायमा जानकारी गराउनु आवश्यक देखिन्छ । यस गाउँपालिकामा देखिएका मुख्य विपद्हरुको न्यूनीकरणका कार्यक्रमहरु गर्नु पर्ने देखिन्छ । यसका साथै समुदायमा विपद् जोखिम न्यूनीकरणका बारेमा जानकारीहरु प्रदान गर्नुपर्ने देखिन्छ । यस जिरी गाउँपालिकामा रहेका विभिन्न सरकारी, गैर सरकारी, नीजि संघ सस्थाहरू तथा विभिन्न महिला समुह, युवा क्लव बाल क्लवहरू, विद्यालयहरू आदि रहेका छन् तर ति संस्था तथा समुहहरूसँग विपद् पहिले तथा विपद्को समयमा समुदायले कसरी सहकार्य गर्न सक्छन् भन्ने कुरामा पनि समुदायमा प्रयाप्त ज्ञान हुनु जरूरी देखिन्छ । साथै यस गाउँपालिकामा रहेका विभिन्न क्षेत्र सँग पहुँच भएका राजनैतिक दल तथा सरोकारवाला, महिला स्वास्थ्य स्वंयम् सेविका, सिकर्मी, डकर्मी तालिम प्राप्त निर्माण कर्मीहरू लगायत युवा शक्तिहरूमा विपद् सम्बन्धी पनि उचित ज्ञान सीप तथा क्षमताको विकास गरिनु जरूरी छ ।

यस गाउँपालिकामा स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समिति गठन भएको छ र यस समितिलाई विपद् व्यवस्थापन सम्बन्धी निरन्तर तालिम तथा ज्ञान, सिप, क्षमताको विकास गर्नु जरुरी छ । यसैगरी यस गाउँपालिकामा

विभिन्न कार्यदलहरू : पूर्व सूचना तथा सञ्चार, खोज तथा उद्धार, प्राथमिक उपचार, आपत्कालिन शिविर व्यवस्थापन र खानेपानी, सरसफाइ तथा स्वच्छता व्यवस्थापन जस्ता कार्यदलहरू गठन गरी ति कार्यदललाई विभिन्न तालिम तथा आपत्कालिन सामाग्रीको व्यवस्थापन गरी समितिको क्षमता अभिबृद्धि गर्नुपर्ने देखिन्छ । यसका साथै विपद् व्यवस्थापन समितिमा आपत्कालिन कोष परिचालन गरी विपद् व्यवस्थापनमा समुदालाई सक्षम बनाउनु जरुरी छ । कुनै पनि विपद्मा पहिलो सहभागीता तथा पहुँच समुदायकै हुने हुदां यसै कुरालाई मध्य नजर गर्दै यस गाउँपालिकामा बहुप्रकोपसंग जुध्नका लागि मानविय, आर्थिक, भौतिक श्रोत साधनको विकास गरी यस गोसाईकुण्ड गाउँपालिकालाई विपद् उत्थानशिल गाउँपालिकाको रुपमा स्थापीत गर्नु जरुरी देखिन्छ ।

३.५.१.जोखिम व्यवस्थापन क्रियाकलापको पहिचान तथा प्राथमिकीकरण

प्रकोप वा विपद्को जोखिम	वडा वा टोल	अनुकूलनका वा जोखिम न्यूनीकरणका उपायहरू	प्रभावकारिता (१ -३) (क)	खर्चको मितव्यीयता(१ -३)(ख)	संभाव्यता (१ -३) (ग)	लक्षित वर्गमुखी (१-३) (घ)	कुल - क+ख+ग+घ)	प्राथमिकता नं.	स्रोतको व्यवस्था	
									आन्तरिक	afXo
भूकम्प	समग्र गाउँपालिका	● भवन निर्माण संहिता मापदण्ड अनुरुप भौतिक संरचनाको निर्माण गर्ने । ● बलिया र साना घरहरु निर्माण गर्ने ● सुरक्षित स्थानमा निर्माण गर्ने ● अग्ला र भिरालो जमिना संरचना निर्माण नगर्ने	३	१	३	३	१०	१	गाउँपालिकाको कार्यालय	अन्य संघसंस्थाहरु
पहिरो	वायसा,च्याङवाङगो, मेन्दोगाङ, धुइफुङ जङगल, मुलखार्का, याङछयाङ, खार्माचेत, घिघाङ, विमाली, केव, रिसाङ डाडा, ब्रबाल भीर,स्याफ्रुबेशी बजार, बम्बु	● तटवन्ध, वृक्षारोपण र तारजाली गर्ने ● पहिरो सम्बन्धी सचेतिकरणका कार्यक्रम गर्ने ● पहिरो गइहालेको खन्डमा सुरक्षीत रहनको लागी सुरक्षित स्थानको पहिचान गर्ने ● बाटोको छेउमा नालिको ब्यवस्थापन गर्ने, ● पहिरो नियन्त्रणकालागी स्थानिय उपायहरु अपनाउने ● बाटो निर्माण गर्दाको माटो साथै पहिरोको गेगर खेतीयोग्य जमिनबाट हटाउने	३	१	३	३	१०	१	गाउँपालिकाको कार्यालय	अन्य गैरसरकारी संघसंस्थाहरु

		● पहिरो नियन्त्रणका लागि तार जालिको व्यवस्था गर्ने ।								
चट्याङ	समग्र गाउँपालिका	● अर्थिङ गर्ने । ● विद्युतीय उपकरणलाई व्यवस्थित गर्ने । ● वर्षाको समयमा पूर्वतयारी तथा जनचेतनाका कार्यक्रम गर्ने । ● हाइ पावर एक्सटेन्सन मुनिको बस्तीलाई, विज्ञको सल्लाह बमोजिम जोखिम कम गर्ने उपाय गर्नुपर्ने ।	३	१	३	३	१०	१	गाउँपालिकाको कार्यालय,समुदाय र विद्युत प्राधिकरण	
आगलागी	समग्र गाउँपालिका, थुमनको जंगल, सामुदायिक वन लगायत सबै	● जनचेतना प्रवाह गर्ने, पूर्वतयारीका लागि पोखरी निर्माण गर्ने । ● बालवालिकाहरुले नभेटने ठाउमा सलाई, लाइटर र ग्याँस जस्ता वस्तुहरु व्यवस्थित गर्ने ।	३	३	३	३	१२	३	समुदाय र वडा कार्यालयहरु	
बाढी	ठूलो स्याफ्रु, भोटेकोशी छेउछाउको बस्तीहरुमा कटान	● वडा तहमा नदि नियन्त्रणको योजना बनाई सञ्चालन गर्ने ।	३	१	१	३	८	२	गाउँपालिकाको कार्यालय र वडा कार्यालय	

(नोटः प्रभावकारिताःकामको न्यून प्रभावकारिता देखिएमा १, कामको उच्च प्रभावकारिता देखिएमा ३, खर्चको मितव्ययिताः कम खर्च लाग्ने भएमा ३, बढी खर्च लाग्ने भएमा १, सम्भाव्यताः कार्यान्वयन गर्न सकिने भएमा ३, कार्यान्वयन गर्न कठिन भएमा १, लक्षित बर्गमुखीःलाभान्वित धेरै भएमा ३, लाभान्वित कम भएमा १ अंक दिइएको छ ।

खण्ड ४ : विपद् जोखिम व्यवस्थापन योजना

गोसाइकुण्डगाउँपालिकाको विपद् व्यवस्थापन योजना तयार गरिएको छ । विपद् जोखिम व्यवस्थापनको सवाललाई विकासका योजनासँग मूल प्रवाहीकरण गरी विपद् उत्थानशील समाज निर्माण गर्दै विपद् जोखिम व्यवस्थापनलाई केन्द्र देखि स्थानीयतहसम्म विस्तार गरी सबै तहका विकास नीति तथा कार्यक्रममा मूलप्रवाहीकरण गर्ने प्रयास गरिएको छ । यसका साथै विपद् जोखिम व्यवस्थापनलाई सहभागितामूलक, पारदर्शी, उत्तरदायी, समावेशी र जिम्मेवार बनाउन *स्थानीय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजनातर्जुमा निर्देशिकाका-२०७४" को* मस्यौदाका विधिहरु पनि समावेश गरी यस योजनाको खण्ड ४ मा गाउँपालिकाको गाउँपालिकास्तरीय विपद् व्यवस्थापन योजनाका क्रियाकलापहरूलाई समाबेस गरिएको छ ।

गाउँपालिकामा गरिएको सङ्कटासन्नता तथा क्षमता लेखाजोखाले पहिचान गरेको मुख्य विपद्बाट हुनसक्ने जनधनको क्षति कम गरी जोखिम न्यूनीकरणमा समुदायलाई नै सक्षम बनाई विपद् जोखिम व्यवस्थापनलाई संघदेखि स्थानीयतह सम्म विस्तारगरी सबै तहका विकास नीति तथा कार्यक्रममा मूलप्रवाहीकरण गर्ने यस योजनाको लक्ष्य रहेको छ। सम्भावित विपद्को जोखिम कमगर्न, विपद्को समयमा आपत्कालीन कार्य सम्पादन गर्न र विपद् पश्चात् पुर्नस्थापन तथा पुनर्निर्माणका लागि दिशानिर्देश गर्न तयार गरिएको योजनाबद्ध कार्यक्रम, कार्य जिम्मेवारीसहितका गतिविधीहरू समावेस गरिएको छ । यस गाउँपालिकाभित्र विपद् जोखिम र सङ्कटासन्नताको सूचना संकलन र क्षमता विश्लेषणको आधारमा विपद्का रुपमा आएका भूकम्प, पहिरो, चट्याङ, जनावर आतंक, आगलागी आदि जस्ता विपद्लाई स्थानीय समुदाय तथा विपद् व्यवस्थापन समिति, संघसस्था तथा सरकारी निकायले योजनाबद्ध रुपमा जोखिम न्यूनीकरणका क्रियाकलापहरू सञ्चालन गर्नुपर्ने देखिन्छ। यस विपद् व्यवस्थापन योजना निर्माण निम्न प्रक्रियामा गरिएको छ ।

- **विपद् पूर्वका क्रियाकलापहरू (पूर्वतयारी, अल्पिकरण र रोकथाम):** विपद् पूर्वका क्रियाकलाप अर्न्तगत जनचेतना अभिबृद्धी, भौतिक स्रोत र साधनको विकास, मानव संसाधनको विकास, नीतिगत संरचना तथा संस्थागत विकास र जीविकोपार्जनका गतिविधीहरूलाई समावेस गरिएको छ । विपद् पूर्वका क्रियाकलापमा कुन गतिविधी कहिले गर्ने, त्यसको मुख्य भूमिका र जिम्मेवारी कस्को, र त्यसका लागी आवश्यक स्रोतको सहयोग कहाँबाट जुटाउने भन्ने गतिविधीहरू समावेस गरिएको छ ।
- **विपद्का समयका क्रियाकलापहरू (आपत्कालीन सहयोगः खोज, उद्दार, तत्कालिन राहत):** विपद् पश्चात प्रभावितहरूको तत्काल खोज तथा उद्धार, प्राथमिक उपचार आधारभूत आवश्यकता परिपूर्तिका लागि तुरुन्तै गरिने अन्य गतिविधि वा कार्य यसमा मानवीय जीवन रक्षाका लागि ध्यान दिइ आधारभूत आवश्यक भौतिक सामाग्री, खाद्य सामाग्री, औषधी उपचार, खानेपानी, अस्थायी आवास, सुरक्षा आदी उपलब्ध गराइने गतिविधीहरू समावेस गरिएको छ ।
- **विपद् पश्चात (पुर्नस्थापना र पुनर्निर्माण):** विपद्बाट प्रभावित समुदाय, परिवार र व्यक्तिलाई समयमै खतरामुक्त स्थानमा स्थानान्तर गरिसके पछि भविष्यमा पर्न सक्ने सम्भावित प्रकोप समेतबाट सुरक्षित हुने गरी पहिलाकै ठाउँ वा अन्य सुरक्षित स्थानमा अस्थायी घर, जीवन बाँच्नका लागि आवश्यक खाद्य, सुरक्षा, पानी, सरसफाई स्वास्थ्य सेवाको पूर्वाधार तयार गरी पुर्नस्थापना र पुनर्निर्माण कार्यगर्ने तथा भविष्यमा त्यस्ता विपद् नपरोस् भन्नका लागि गरिने गतिविधिहरू विपद् पश्चात समावेस गरिएको छ ।

४.१ विपद् पूर्वका क्रियाकलापहरु

प्रकोपहरुले समुदायमा असर तथा प्रभाव फरक फरक तरिकाबाट पार्दछ । त्यस्ता प्रकोपहरुबाट हुनसक्ने विपद्को जोखिम न्यूनीकरण गर्न विपद पूर्वतयारीका लागि क्रियाकलापहरु कार्यान्वयन गर्नुपर्ने हुन्छ । विपद्पूर्व गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरुलाई विश्लेषण गर्दा केहि क्रियाकलापहरु सवै प्रकोपहरुको लागि समान हुने हुँदा तिनिहरुलाई विपद् पूर्वका साझा कार्यक्रमको रुपमा राखिएको छ ।

४.१.१ नीतिगत व्यवस्था तथा निर्णय

क.स.	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	अनुमानित लागत	मुख्य जिम्मेवारी	स्रोतकोव्यवस्था		समयअवधि
				आन्तरिक	बाह्य	
१.	स्थानिय विपद व्यवस्थापन समितिको नियमित बैठक बस्ने		स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति	गाउँपालिका कार्यालय		कम्तिमा वर्षको ४ पटक
२.	गाउँपालिका वा वडाकोप्रकोप, जोखिम, स्रोत नक्सासार्वजनिकस्थानमाराख्ने ।	३०,०००	स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति	गाउँपालिका कार्यालय	-	३ महिनाभित्र
३.	गाउँपालिका वा वडा विपदफोकलपर्सनकोव्यवस्थागर्ने (विपद व्यवस्थापन समितिको पहिलो बैठकले निर्णय गर्ने) ।	२५,०००	स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति	गाउँपालिका कार्यालय	आरडीआरसी	६महिना भित्र
४.	कुल बजेटको ५ प्रतिशत रकम विपद ब्यबस्थापनका क्रियाकलापको लागि छुट्टाउने	-	स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति	गाउँपालिका कार्यालय	-	१ वर्ष भित्रमा
५.	विपद व्यवस्थापन कोष सञ्चालन कार्यविधि तयार गरि कोषको उपयोग गर्ने ।		स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति	गाउँपालिका कार्यालय		१ वर्ष भित्रमा

६.	ऋापतकालिन कोष स्थापना र सञ्चालन निर्देशिका तयार गर्ने ।	५० 00 0	स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति	गाउँपालिका कार्यालय		१ वर्ष भित्रमा
७.	टोल सुधार समितीहरुमा पूर्वमनसुन / आगलागी/चट्याङ कार्यशालाको आयोजना गरी आवश्यक पूर्व तयारी गर्ने	२५०००	स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति	गाउँपालिका कार्यालय	गाउँपालिका	हरेकवर्षचैत्रवा बैशाखमा
८.	विपद प्रतिकार्यका लागि५/५सदस्यीय समावेशी कार्यदलहरु (प्राथमिक उपचार, खोज तथा उद्धार,सूचना समन्वय तथा पूर्वचेतावनी, सुरक्षा ,खाद्यान्न तथा अन्य)गठन गर्ने।	७०,०००	स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति	गाउँपालिका कार्यालय	-	६महिनाभित्र
९.	सबै भन्दा बढी संकटासन्न समुदायहरु/व्यक्तिहरुको पहिचान र व्यक्तिगत पुर्वतयारीमा क्षमता अभिवृद्धी गर्ने	-	स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति	गाउँपालिका कार्यालय		१ वर्ष भित्रमा
१०.	खुल्ला स्थानको पहिचान गर्ने र विभिन्न ठाउँमा सोको जानकारी राखिदिने	१५०,0 00	स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति	गाउँपालिका कार्यालय	आरडीआरसी	१ वर्ष भित्रमा
११.	गाउँपालिका वा वडाका प्रत्येक विद्यालयम ाविद्यालय विपद जोखिमव यवस्थापन योजना निर्माण गर्ने ।	५०,०००	स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति	गाउँपालिका कार्यालय	आरडीआरसी	३ वर्षभित्र
१२.	गाउँपालिका वा वडा तहमाविपद अध्ययनरसूचनाकेन्द्रकोस्थापनागर्ने।	३००,०००	स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति	गाउँपालिका कार्यालय	गैससहरु	२ वर्ष

१३.	गाउँपालिका वा वडाले सबै सरकारी तथा सामाजिक संस्थाको आपतकालिन पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य योजना निर्माण गर्न लगाउने ।	३००,०००	स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति	गाउँपालिका कार्यालय		१ वर्ष भित्र
१४.	गाउँपालिकामा आपत्कालीन कार्यसञ्चालन केन्द्र (LEOC) को स्थापना गर्नलाई पहल गर्ने र वडा सूचनाकेन्द्रसंग जोड्ने ।	३००,०००	स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति	गाउँपालिका कार्यालय		२ वर्ष भित्र
१५.	योजनालाई बार्षिकरुपमा अद्यावधिक गर्दैजाने र ५ वर्षमा बृहत पुनरावलोकन गरी अध्यावधिक गर्ने ।	-	स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति	गाउँपालिका कार्यालय, वडा कार्यलय		५ वर्ष

४.१.२ : जनचेतना तथा क्षमता अभिबृद्धि

क्रसं	समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनकाक्रियाकलाप	अनुमानित लागत	मूख्यजिम्मेवारी	स्रोतको व्यवस्था		समयअवधि
					आन्तरिक	बाह्य	
१.	सबै प्रकोप	निर्वाचित जनप्रतिनिधि, सामाजिक परिचालक, समाजका अगुवा, संस्थाका प्रतिनिधिहरुलाइ समावेशी विपद व्यवस्थापनसंग सम्बन्धित प्राविधिक ज्ञानका लागि तालिमको आयोजना गर्ने ।	५०,०००	गाउँपालिका वा वडा कार्यालय	गाउँपालिकाको कार्यलय	आरडीआरसी, अन्य गैरसरकारी तथा सामाजिकसंस्थाहरु,	६ महिना भित्र
२.	सबै प्रकोप	कार्य दलहरुलाई आधारभूत खोज तथा उद्धार, प्राथमिक उपचार, सम्बन्धी तालिम संचालन गर्ने ।	२००,०००	स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति	गाउँपालिकाको कार्यलय	आरडीआरसी , अन्य गैरसरकारी तथा सामाजिकसंस्थाहरु,	६ महिना भित्र
३.	सबै प्रकोप	गाउँपालिका वा वडा विद्यालयमा वि.व्य.स., शि.अ.संघ, शिक्षक र विद्यार्थीहरुलाइ समावेशी विपद जाखिम व्यवस्थापन सम्बन्धी जनचेतनामूलक कार्यक्रमहरु सञ्चालन गर्ने ।	५०,०००	स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति	गाउँपालिकाको कार्यलय	आरडीआरसी , अन्य गैरसरकारी तथा सामाजिकसंस्थाहरु,	६ महिना भित्र
४.	सबै प्रकोप	विद्यालय तथा समुदायमा, अस्पतालमा समय समयमा कृत्रिम घटना अभ्यास (Mock Drill) गर्ने ।	२००,०००	स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति	गाउँपालिकाको कार्यलय	गैरसरकारी संस्थाहरु	प्रत्यक बर्ष
५.	सबै प्रकोप	प्रकोप पात्रोका आधारमा विभिन्न प्रकोपहरुका विषय र समयमा रेडियो प्रसार गर्ने र पम्पलेट तथा पर्चाहरु तयार गरी समुदायमा प्रचार प्रसार गर्ने ।	५०,०००	स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति	गाउँपालिकाको कार्यलय	गैरसरकारी संस्थाहरु	६ महिना भित्र
६.	सबै प्रकोप	गाउँपालिका वा वडा विपद व्यवस्थापन समितिका पदाधिकारीहरु र कर्मचारीलाई विपद तथा जलवायु परिवर्तन सम्बन्धी बनेका राहत मापदण्ड, नीतिनियमहरु	२००,०००	स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति	गाउँपालिकाको कार्यलय	गैरसरकारी संस्थाहरु	३ महिना भित्र

		र मानवीय सहायता मापदण्ड बारेमा तालिमको आयोजना गर्ने ।					
७.	सबै प्रकोप	गाउँपालिका वा वडा तहमा प्राथमिक उपचार र खोज उद्धार सामग्रीका व्यवस्था गर्ने ।	१००,०००	स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति	गाउँपालिकाको कार्यलय	आरडीआरसी , अन्य गैरसरकारी संस्थाहरु	६ महिना भित्र
८.	सडक दुर्घटना	होडिङ्ग बोर्डको व्यवस्था गर्ने र नागरिकहरुलाई ट्राफिक नियमका बारेमा जानकारी गराउने ।	२०,०००	स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति	गाउँपालिकाको कार्यलय	स्थानीयसंस्थाहरु	३ महिना भित्र
९.	सडक दुर्घटना	सुरक्षित यात्राका बारेमा जनचेतना जगाउने खालका जानकारी र सूचना जारी गर्ने ।	२५,०००	स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति	गाउँपालिकाको कार्यलय	स्थानीयसंस्थाहरु	३ महिना भित्र
१०.	चटयाङ	गडयाङ गडुङ गरेर पानी परेका समयमा रुखका फेदमा, घरका बाहिर वा असुरक्षित ठाउँमा नबस्न र सावधानी अपनाउन परिवाका सदस्यहरुलाइ सचेत गराउने ।	२५,०००	स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति	गाउँपालिकाको कार्यलय	आरडीआरसी संकटासन्नता केन्द्रबिन्दु सञ्जाल	
११.	सबै प्रकोप	सडक नाटक तथा लोकगीत प्रतियोगिता मार्फत जनचेतना फैलाउने ।	२५,०००	स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति	गाउँपालिकाको कार्यलय	गाउँपालिका	निरन्तर
१२.	सबै प्रकोप	विद्यार्थीहरुका सहभागितामा वर्षमा २ पटक विपद र जलवाय परिवर्तनका विषयमा अर्न्तक्रिया कार्यक्रम गर्ने ।	२५,०००	स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति	गाउँपालिकाको कार्यलय	आरडीआरसी संकटासन्नता केन्द्रबिन्दु सञ्जाल	निरन्तर
१३.	सबै प्रकोप	पत्रपत्रिका, टेलीभिजन, एफ.एम.रेडियावाट विपद जोखिम व्यवस्थापन सम्बन्धि चेतनामूलक कार्यक्रम सञ्चालन गर्ने	१००,०००	स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति	गाउँपालिकाको कार्यलय	आरडीआरसी अन्य गैरसरकारी संस्थाहरु	निरन्तर
१४.	सबै प्रकोप	स्थानीय विपद तथा जलवाय उत्थानशील योजनाका बारेमा समुदायमा जानकारी गराउने ।		स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति	गाउँपालिकाको कार्यलय	आरडीआरसी अन्य गैरसरकारी संस्थाहरु	३ महिना भित्र
१५.	सबै प्रकोप	गाउँपालिका वा वडाले तयार गरेको प्रकोप तथा सामाजिक नक्शा वडामा सबैको पहुँच हुने ठाउँमा राख्ने ।	५०,०००	स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति	गाउँपालिकाको कार्यलय	आरडीआरसी अन्य गैरसरकारी संस्थाहरु	३ महिना भित्र

४.१.३ : जोखिम न्यूनीकरण

क्रसं	समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनकाक्रियाकलाप	अनुमानित लागत	मूख्यजिम्मेवारी	स्रोतकोव्यवस्था		समय अवधि
					आन्तरिक	बाह्य	
१	भूकम्प	गाउँपालिका वा वडाका सबै विद्यालयका असुरक्षित भवनहरु हटाएर भुकम्प प्रतिरोधि विद्यालय निर्माण गर्ने।	ल.ई अनुसार	सम्बन्धितविद्यालय	सम्बन्धित वडाकार्यालय	जिल्लाशिक्षासमन्वय ईकाइ, सामाजिक विकास मन्त्रालय, प्रदेश सरकार	३ बर्ष
२	भूकम्प	मजबुत संरचना निर्माणको लागि परामर्श केन्द्रको स्थापना गर्ने ।	१ करोड	स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति	गाउँपालिकाको कार्यालय	गैरसरकारी संस्थाहरु	५ बर्ष
३	भूकम्प,बाढी	घर भित्र वा बाहिरका गैरसंरचनात्मक सामग्रीहरुका व्यवस्थित तरिकाबाट सुरक्षित गर्नेवा गैरसंरचनात्मकअल्पीकरण जनचेतना बढाउने ।		व्यक्ति स्वयम, सम्बन्धितकार्यालय	गाउँपालिकाको कार्यालय	गैरसरकारी संस्थाहरु	निरन्तर
४	बाढी (भोटेकोशी नदि किनाराको बस्ती कटान तथा खेतियोग्य तथा सार्वजनिक जमिन कटान)	तटवन्धन निर्माण तथा नदि नियन्त्रण तथा व्यवस्थापन गर्ने ।	५करोड	गाउँपालिकाको कार्यालय	गाउँपालिकाको कार्यालय	जल उत्पन्न प्रकोप नियन्त्रण, भु संरक्षण कार्यालय	५ वर्ष भित्र
५	भूकम्प	घर तथा भवनहरुमा रहेका फलाम औजार ,विद्युतीय उपकरण, दराज, र्‍याक लगायतका गैर संरचनात्मक वस्तुहरुर बाहिरका विजुलीका पोल लगायतका सुरक्षित तरिकाबाट अल्पीकरण गर्ने।		व्यक्ति स्वयम, सम्बन्धितकार्यालय			

६	पहिरो (सडक खन्दा)	सडक निर्माण गर्दा दक्ष प्राविधिकको राय अनुसार गर्ने, वातावरणीय प्रभाव मुल्यांकन गर्ने, सडक नाली निर्माण गर्ने					
७	पहिरो	वृक्षारोपण गर्ने, अल्पिकरणका उपाय जस्तै ग्याबियन जालिको व्यबस्था गर्ने	५ करोड	गाउँपालिकाको कार्यालय, स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति,	गाउँपालिकाको कार्यालय, सम्बन्धित वडा कार्यालय,	सामाजिक संघसंस्था, दातृ निकायहरु	५ वर्ष भित्र
८	आगलागी	वन क्षेत्रमा अग्नि रेखाको निर्माण गर्ने, जनचेतनाका कार्यक्रम संचालन गर्ने	२० लाख	स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति, गाउँपालिकाको कार्यालय	वन उपभोक्ता समिति	सामाजिक संघसंस्था, दातृ निकायहरु	
९	आगलागी	आगलागीका प्रमुख कारकतत्वका रुपमा रहेको बास र खर प्रयोग गर ीनिर्माण भएका घर, गोठहरु कम्तीमा कर्कट पाताका छाना भएको निर्माण गर्ने ।		गाउँपालिका, व्यक्तिस्वयम	गाउँपालिका,	नेपालसरकार आवासकार्यक्रम , प्रदेशसरकार	५ वर्ष भित्र
१०	आगलागी	टोलसम्मदमकलपुग्नेबाटोकानिर्माणगर्ने।		वडा कार्यालय, समुदाय	गाउँपालिका,	सडक बिभाग	२ वर्ष भित्र
११	आगलागी	घरवरिपरिकाआगोलाग्नसक्नेभ्फासभ्फुस,परालआदिक ोउचित व्यवस्थापनगर्ने।		स्थानीयसमुदाय			निरन्तर
१२	आगलागी, चटयाङ्ग र विद्युतीय दुर्घटना	संरचना निर्माण गर्दा अर्थिङ्ग सहितकोव्यवस्थितविद्युतवायरिङगर्ने।		स्थानीयसमुदाय, सरकारी कार्यलय	गाउँपालिका,		निरन्तर

४.१.४: आपत्कालीन पूर्वतयारी

क्र सं	समस्या तथा जोखिम	व्यवस्थापनकाक्रियाकलाप	अनुमानित लागत	मूख्यजिम्मेवारी	सातकोव्यवस्था		समय अवधि
					आन्तरिक	बाह्य	
१	सबैप्रकोपहरु	गाउँपालिका वा वडा स्तरमा आकस्मिक कोषको स्थापना गर्ने र निर्देशिका तयार गर्ने।		गाउँपालिका, स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति	गाउँपालिकाको कार्यलय,सम्बन्धित वडा कार्यालय,	गैरसरकारी संस्थाहरु,	३ महिना भित्र
२	सबैप्रकोपहरु	गाउँपालिका वा वडामा गठन भएका कार्यदलहरुलाई जहिले सुकै सामग्री सहित तयारी राख्ने।		स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति	गाउँपालिकाको कार्यलय,सम्बन्धित वडा कार्यालय,	गैरसरकारी संस्थाहरु,	
३	सबैप्रकोपहरु	आधारभूत खोज तथा उद्धार, प्राथमिक उपचारका सामग्रीहरुका वडा तहमा रसुरक्षा निकायहरुमा व्यवस्थापन गर्ने।	२लाख	स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति	गाउँपालिकाको कार्यलय, सम्बन्धित वडा कार्यालय,	गैरसरकारी संस्थाहरु,	
४	सबै प्रकोपहरु	स्वास्थ्य चौकीमा आपतकालिन अवस्थाका लागि औषधी तथा सामग्रीहरुको व्यवस्था गर्ने । प्रत्येक गाउँपालिका वा वडाका टोलहरुमा स्ट्रेचरको व्यवस्था गर्ने ।		स्वास्थ्यचौकी स्थानिय विपद	गाउँपालिकाको कार्यलय, सम्बन्धित वडा कार्यालय,	गैरसरकारी संस्थाहरु जिल्ला स्वास्थ्य कार्यालय	
५	सबै प्रकोपहरु	गाउँपालिका वा वडाकार्यालयमा आपत्कालीन अवस्थाका लागि कमसेकम १०० का संख्यामा त्रिपाल र कम्बलहरु भण्डारण गर्ने ।		स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति	गाउँपालिकाको कार्यलय, सम्बन्धित वडा कार्यालय,	रेडक्रस, गैरसरकारीसंस्थाहरु	
७	आगलागी	सम्भव भएसम्म घरघरमा नभए कमसेकम टोलगतरुपमा अग्नी शमनयन्त्र राख्ने ।		स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति, व्यक्तिस्वयम	गाउँपालिकाको कार्यलय, सम्बन्धित वडा कार्यालय,	रेडक्रस,गैरसरकारी संस्थाहरु,	

८	आगलागी	अग्नी नियन्त्रणका लागि आवस्यक घरेलु पूर्वतयारीका साधनहरु घरमा व्यवस्थापन गर्ने ।		स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति,	गाउँपालिकाको कार्यलय, सम्बन्धित वडा कार्यालय,	गैरसरकारी संस्थाहरु,	
९	आगलागी	दमकल तथा एम्बुलेन्स र सुरक्षा निकायहरुका सम्पर्क नम्वर सहजै हेर्न सक्ने गरी घरघरमा टाँस गर्ने र मोवाईलमा सुरक्षित राख्ने ।		समुदाय आफै			
१०	सडक दुर्घटना	ट्र्याफिक व्यवस्थापन गरी नियन्त्रण, सडक स्तरउन्नती चालक परिचय पत्रको व्यवस्था	प्राविधिक को लागत लक्ष्य अनुसार	गाउँपालिकाको कार्यलय, विपद व्यवस्थापन समिति	गाउँपालिकाको कार्यलय, सम्बन्धित वडा	राज्यका निकायहरु	अनिवार्य निरन्तर
११	हिमपात						

४.१.५ विपदका समय र प्रतिकार्यका क्रियाकलापहरु

गाउँपालिका वा वडा भित्र कुनै समयमा विपद परेमा प्रभावित तथा पीडितको उद्धार, जीवनरक्षा र सम्पत्ति संरक्षणका लागि आपतकालिन समयमा गर्नुपर्ने क्रियाकलापहरुलाई उल्लेख गर्नुपर्नेछ । यसमा विशेषगरी पूर्वसूचना र चेतावनी प्रवाह गर्ने, हराएकाहरुको खोजी, प्रभावितको उद्धार, सुरक्षा निकायमा खवर, आपत्कालीन बसोबास र राहत व्यवस्थापनका लागि गर्नुपर्ने कार्यहरु उल्लेख गरिएको छ ।

कस	व्यवस्थापनकाक्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	स्रोतकाव्यवस्था		समय अवधि
			आन्तरि	बाह्य(सहयोग)	
१	मोबाइल, साइरन वा हातेमाइक मार्फत विपद सम्बन्धी सुचना प्रवाह गर्ने ।	विपद व्यवस्थापन समिति तथा कार्यदलहरु	गाउँपालिकाकार्यालय	जिल्ला विपद व्यवस्थापन समिति	१ घण्टा भित्र
२	नगर स्तरीय कार्यदल तथा स्वंयसेवकलाइ द्रुतपरिचालन गर्ने	विपद व्यवस्थापन समिति तथा कार्यदलहरु	गाउँपालिकाकार्यालय	गाउँपालिका,प्रहरीकार्यालय	१ घण्टा भित्र

३	विपद भए लगत्तै आपतकालिन बैठक बस्ने ।	विपद व्यवस्थापन समिति तथा कार्यदलहरु	गाउँपालिकाकार्यालय	गाउँपालिका, सरोकारवाला निकाय	१ घण्टा भित्र
४	आपतकालिन सहयोग, खोज तथा उद्धारका लागि सुरक्षा निकायलाइ खवर गर्ने ।	विपद व्यवस्थापन समिति तथा कार्यदलहरु	गाउँपालिकाकार्यालय	गाउँपालिका, प्रहरीकार्यालय	१ घण्टा भित्र
५	विपदबाट हराएका, घाइते तथा अन्य जोखिममा हुनसक्ने व्यक्तिहरुलाई खोज र उद्दार तथा सुरक्षित स्थानमा	खोज तथा उद्दार कार्यदल, प्राथमिक उपचार कार्यदल, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी, नेपाली सेना	गाउँपालिकाकार्यालय	सरोकारवालानिकायतथा अन्यगै.स.स	१ घण्टा भित्र
६	सम्भावित जोखिममा रहेकालाइ अन्यत्र सुरक्षित स्थानमा स्थानान्तरण गर्ने ।	खोज तथा उद्दार कार्यदल, प्राथमिक उपचार कार्यदल, नेपाल प्रहरी, सशस्त्र प्रहरी, नेपाली सेना	गाउँपालिकाकार्यालय, स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति	सरोकारवालानिकायतथा अन्यगै.स.स	१ घण्टा भित्र
७	घाइतेहरुको प्राथमिक उपचार गर्ने । मानसिक समस्यामा निरन्तर मनोसामाजिक सहयोग गर्ने ।	प्राथमिक उपचार कार्यदल, रेडक्रस, वडा विपद व्यवस्थापन समिति स्वास्थ्य केन्द्र	स्थानिय विपद व्यवस्थापन समितितथा कार्यदलहरु,	सरोकारवालानिकायतथा अन्यगै.स.स	१ घण्टा भित्र
८	शुद्ध खानेपानीको व्यवस्था गर्ने	गाउँपालिका कार्यालय, वडा विपद व्यवस्थापन समिति तथा रेडक्रस, स्थानीय क्लव	गाउँपालिकाकार्यालय, स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति , कार्यदलहरुराहत व्यवस्थापन तथा पुनर्स्थापन कार्यदल	सरोकारवालानिकायतथा अन्यगै.स.स	७ घण्टा भित्र र
९	राहत सामग्री संकलन र वितरण गर्ने ।	रेडक्रस, वडा कार्यालय, वडा विपद व्यवस्थापन समिति तथा कार्यदलहरु	गाउँपालिकाकार्यालय, स्थानिय विपद व्यवस्थापन समितितथाकार्यदलहरु,	सरोकारवालानिकायतथा अन्यगै.स.स	७ घण्टा भित्र
१०	घाइतेहरुलाई आवश्यक थप आषधी उपचारका व्यवस्था गर्ने	स्वास्थ्य केन्द्र, अस्पतालहरु, रेडक्रस,	स्थानिय विपद व्यवस्थापन समिति तथाकार्यदलहरु, प्राथमिक उपचार कार्यदल	सरोकारवाला निकाय तथा अन्य गै.स.स	अविलम्ब
११	आवश्यकतानुसार यथाशिघ्र सञ्चार माध्यम र जिल्ला आपत्कालीन कार्य संचालन केन्द्र (DEOC) मा प्रत्येक दिन सूचना तथा समाचार उपलब्ध	गाउँपालिका कार्यालय	स्थानियविपद व्यवस्थापन समिति तथाकार्यदलहरु,	सरोकारवाला निकाय तथा अन्य गै.स.स	हरेक दिन

१२	अस्थायी आवास तथा टेण्टको निर्माण गरी वसोवासको व्यवस्था गर्ने ।	समुदाय, टोल विकास समिति	गाउँपालिका कार्यालय,	सरोकारवाला निकाय तथा अन्य गै.स.स	२४ घण्टाभित्र
१३	खानेपानी तथा सरसफाईका व्यवस्थापन गर्ने । अस्थायी शौचालय निर्माण गर्ने ।	गाउँपालिका कार्यालय, स्थानीय विपद व्यवस्थापन समिति, वडास्तरीय विपद पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य समिति, रेडक्रस, स्थानीय क्लव	स्थानीय विपद व्यवस्थापन समिति, राहत व्यवस्थापन तथा पुनर्स्थापन कार्यदल	सरोकारवाला निकाय तथा अन्य गै.स.स	२ दिन भित्र
१४	विपदबाट भएका क्षतिका विवरणका अभिलेख राख्ने	गाउँपालिका कार्यालय	गाउँपालिका कार्यालय, सम्बन्धित वडा कार्यालय	सरोकारवाला निकाय तथा अन्य गै.स.स	लगातार
१५	द्रुत लेखाजोखा सम्बन्धी (Rapid Assessment) गरी तत्कालिन मानवीय सहयोगका लागि सुचना	गाउँपालिका कार्यालय	गाउँपालिका कार्यालय, सम्बन्धित वडा कार्यालय	सरोकारवाला निकाय तथा अन्य गै.स.स	२ दिन भित्र
१६	भारी बर्षा हुँदा समुदाय, समुदाय स्तरमा भएका विपद पूर्वतयारी तथा प्रतिकार्य समिति, विभिन्न कार्यदल र सरोकारवालाहरु लाई सहयोगका	गाउँपालिका कार्यालय, सूचना तथा समन्वय कार्यदल	गाउँपालिका कार्यालय, सम्बन्धित वडा कार्यालय, सूचना तथा समन्वय कार्यदल	सरोकारवाला निकाय तथा अन्य गै.स.स	भारी वर्षा हुनासाथ
१७	:क्ष्च्ब को प्रयोग गरी बहुक्षेत्रगत प्रारम्भिक द्रुत लेखाजोखा सञ्चालन गर्ने ।	गाउँपालिका कार्यालय	गाउँपालिका कार्यालय, सम्बन्धित वडा कार्यालय, सूचना तथा समन्वय कार्यदल	सरोकारवाला निकाय तथा अन्य गै.स.स	२ दिन भित्र
१८	सम्भावित महामारी रोक्नका लागि स्वास्थ्यकर्मी परिचालन गर्ने ।	गाउँपालिका कार्यालय, रेडकस, स्वास्थ्य चौकी	स्थानीय विपद व्यवस्थापन समिति	सरोकारवाला निकाय तथा अन्य गै.स.स,	३ दिन भित्र
१९	आवश्यकता अनुसार पुन:स्थापना तथा पुनर्निर्माणका गतिविधिहरु सञ्चालन गर्ने सम्बन्धित निकायहरुमा निरन्तर पहल गर्न	गाउँपालिका कार्यालय, स्थानीयविपद व्यवस्थापन समिति	स्थानीय विपद व्यवस्थापन समिति, रेडकस	जिल्ला विपद व्यवस्थापन समिति सरोकारवाला निकाय तथा अन्य गै.स.स,	१ हप्ता भित्र

२०	भत्किएका संरचनाहरु (स्वास्थ्य संस्था, पुल, बाटो, नहर, पानी, विद्यालय) आदि निर्माण गर्न सम्बन्धित निकायमा पहल गर्ने	गाउँपालिका कार्यालय, स्थानीयविपद व्यवस्थापन समिती	सम्बन्धित वडा कार्यालय,स्थानीय विपद व्यवस्थापन समिति, रेडक्रस, नेपाल पहरी	जिल्ला विपद व्यवस्थापन समिति सरोकारवाला निकाय तथा अन्य गै.स.स,	१ हप्ता भित्र
२१	क्षति भएका खानेपानीको संरचनाको पुनः निर्माण कार्यगर्ने साथै समुदायमा सफा खानेपानीको प्रयोग सम्बन्धी	गाउँपालिका कार्यालय, स्थानीयविपद व्यवस्थापन समिती	स्थानीयविपदव्यवस्थापन समिति,रेडक्रस	जिल्ला विपद व्यवस्थापन समिति सरोकारवाला निकायतथागै.स.स,	१५ दिन भित्र
२२	स्थानीय विपद तथा जलवायु उत्थानशिल योजना कार्यान्वयनको समिक्षा तथा पुनरावलोकन गर्ने ।	गाउँपालिका वा वडा कार्यालय, स्थानीय विपद व्यवस्थापन समिती	स्थानीयविपदव्यवस्थापन समिति	जिल्ला विपद व्यवस्थापन समिति सरोकारवाला निकायतथाअन्यगै.स.स	१५ दिन भित्र
२३	संकलित तथ्याङ्क लाइ अद्यावधिक गर्ने	गाउँपालिका कार्यालय, स्थानीयविपद व्यवस्थापन समिती	सम्बन्धित वडाकार्यालय	जिल्लाविपदव्यवस्थापन समिति, सरोकारवाला निकाय तथा अन्य गै.स.स,	१५ दिन भित्र
२४	वडा तथा गाउँपालिका स्तरीय समिक्षा बैठक	गाउँपालिका कार्यालय, स्थानीयविपद व्यवस्थापन समिती	सम्बन्धित वडाकार्यालय	जिल्ला विपद व्यवस्थापन समिति, सरोकारवाला निकायतथाअन्यगै.स.स,	१५ दिन भित्र
२५	सार्वजनिक शौचालयहरुको निर्माण गर्ने । पानीको आपूर्ति निरन्तर गर्ने । सरसफाइमा विशेष ध्यान दिने	गाउँपालिका कार्यालय स्थानीयविपद व्यवस्थापन समिती	सम्बन्धित वडाकार्यालय	जिल्ला विपद व्यवस्थापन समिति, सरोकारवाला निकायतथाअन्यग.स.स,	१५ दिन भित्र
२६	बसोबासलाई थप व्यवस्थित बनाउने । आवश्यकता अनुसार सरकारी तथा गैरसरकारी संस्थाहरुसंग सहयोगका लागि अपिल गर्ने ।	गाउँपालिका कार्यालय स्थानीयविपद व्यवस्थापन समिती	सम्बन्धित वडाकार्यालय	जिल्ला विपद व्यवस्थापन समिति, सरोकारवाला निकायतथाअन्यगै.स.स,	१५ दिन भित्र

२७	स्वास्थ्य तथा सरसफाई, मनोसामाजिक सहयोग, राहत, घाइतेको सघन उपचार, बाह्य क्षत्रसंगका सम्पर्क, सम्बन्धित निकायहरुमा सूचना आदानप्रदान जस्ता कराहरुलाइ निरन्तरता दिने ।	गाउँपालिका कार्यालय स्थानीयविपद व्यवस्थापन समिती	सम्बन्धित वडाकार्यालय	जिल्ला विपद व्यवस्थापन समिति, सरोकारवाला निकायतथाअन्यगै.स.स,	१५ दिन भित्र

४.१.६ विपदका पश्चात पुनर्लाभका क्रियाकलापहरु

विपद भइसकेपछि त्यसबाट परेको प्रभाव र भएका क्षतिको विश्लेषण गरी जनजीवनलाई सामान्य बनाउँन, पूर्ण विस्थापित परिवारको पुनर्स्थापना गर्न, क्षतिग्रस्त भौतिक संरचनाको मर्मत सम्भार तथा पुनर्निर्माण गर्न र भविष्यमा पर्नसक्ने विपदको सामना गर्न आवश्यक पर्ने क्रियाकलापहरु निम्नअनुसार छन ।

क.सं.	व्यवस्थापनका क्रियाकलाप	मुख्य जिम्मेवारी	स्रोतको व्यवस्था		समय अवधि
			आन्तरिक	बाह्य(सहयोगी)	
१	विद्युत आपूर्ति, सञ्चार, सडक सुचारु गर्ने ।	गाउँपालिका कार्यालय विपद व्यवस्थापन समिती	गाउँपालिका कार्यालय	जिल्ला विपद व्यवस्थापन समिति, सरोकारवाला निकाय तथा अन्य	३ महिना भित्र
२	आवश्यकतानुसार जोखिमपूर्ण स्थानबाट विस्थापित भएका परिवारलाई सुरक्षित स्थानहरुमा स्थानान्तरण गर्ने ।	गाउँपालिका कार्यालय विपद व्यवस्थापन समिती	गाउँपालिका कार्यालय	नगरपालिका, जिल्ला विपद व्यवस्थापन समिति, सरोकारवाला निकाय तथा अन्य	३ महिना भित्र
३	दीगो जिविकोपार्जनका अवधारणा अनुसार सबै विस्थापित र प्रभावित परिवारहरुलाई जिविकोपार्जनका लागि तत्पर गराइ सहयोग उपलब्ध गराउने ।	गाउँपालिका कार्यालय विपद व्यवस्थापन समिती	गाउँपालिका कार्यालय	नगरपालिका, जिल्ला विपद व्यवस्थापन समिति, सरोकारवाला निकाय तथा अन्य	३ महिना भित्र
४	आर्थिक, सामाजिक, स्वास्थ्य तथा साँस्कृतिक विचलन भएका असामान्य अवस्थाबाट स्वाभाविक तथा सहज अवस्थामा ल्याउन प्रभावकारी कार्यहरु गर्ने ।	गाउँपालिका कार्यालय विपद व्यवस्थापन समिती	गाउँपालिका कार्यालय	नगरपालिका, जिल्ला विपद व्यवस्थापन समिति, सरोकारवाला निकाय तथा अन्य	३ महिना भित्र
५	Build Back Better का अवधारणा अनुसार सुरक्षित स्थानमा भुकम्प प्रतिरोधि घर तथा भवन निर्माणका लागि मापदण्ड निर्धारण गरी सुरक्षित घर तथा भवनहरु निर्माण गर्ने । यसरी पुनर्निर्माणका क्रममा सबैभन्दा पहिले विद्यालयहरु र स्वास्थ्य संस्थाहरुलाई प्राथमिकतामा राख्ने ।	गाउँपालिका कार्यालय विपद व्यवस्थापन समिती	गाउँपालिका कार्यालय	नगरपालिका, जिल्ला विपद व्यवस्थापन समिति, सरोकारवाला निकाय तथा अन्य गै.स.स	३ महिना भित्र

६	समुदायमा पुनः विपद आउने भएकोले संरचनागत तथा गैरसंरचनागत अल्पिकरण र पूर्वतयारीका लागि सचेतना कायक्रमहरु निरन्तर सञ्चालन गर्ने । भविष्यमा पर्नसक्ने विपदहरुका लागि विगतका सिकाइका आधारमा व्यवस्थित याजना निर्माण गर्ने ।	गाउँपालिका विपद व्यवस्थापन समिती	गाउँपालिका कार्यालय	नगरपालिका, जिल्ला विपद व्यवस्थापन समिति, सरोकारवाला निकाय तथा अन्य गै.स.स	३ महिना भित्र
७	प्रकोपका कारण हुने सम्भावित विपद र जलवायु परिवर्तनका प्रभाव न्युनिकरण गर्ने अवधारणा अनुरुप योजनावद्ध रुपमा जिविकोपार्जनका विकल्पहरुका सिर्जना गरी अभिमुखिकरण गर्ने र आवश्यक आर्थिक सहयोग गर्ने ।	गाउँपालिका विपद व्यवस्थापन समिती	गाउँपालिका कार्यालय	नगरपालिका, जिल्ला विपद व्यवस्थापन समिति, सरोकारवाला निकाय तथा अन्य गै.स.स	३ महिना भित्र

अनुसूचीहरु

अनुसूची १:

गाउँपालिकास्तरीय स्थानीय विपद् व्यवस्थापन समितिको विवरण

सि.नं.	नाम	पद	सम्पर्क नं.	कै.
१	श्री कैसाङ नुर्पु तमाङ	अध्यक्ष	९८५१११८२९	
२	श्री दुतेन्द्र चाम्लिङ	प्रमुख प्रशासकीय अधिकृत	९८४३९१२१३८	
३	श्री उर्केन छिरिङ तमाङ	१ नं. वडा वडाध्यक्ष	९८५१०४८८६०	
४	श्री कामी छिरिङ तमाङ	२ नं. वडावडाध्यक्ष	९८५१२४६९८८	
५	श्री मिङमर छिरिङ तमाङ	३ नं. वडा वडाध्यक्ष	९८४१९०३५१७	
६	श्री दिण्डुलामा जाङवातमाङ	४ नं.वडा वडाध्यक्ष	९८४५३५३५३७	
७	श्री दावा मिङमर तमाङ	५ नं. वडा वडाध्यक्ष	९८५११४३३४१	
८	श्री दावा सिदार वाईवा	६ नं. वडा वडाध्यक्ष	९८५११५८८२६	
९	श्री शिब प्रकाश बस्नेत	पूर्बाधार बिकास शाखा प्रमुख	९८४०८६३९०९	
१०	श्री दावा मिङमर तमाङ	प्रतिनिधी, नेकपा (एमाले)	९८५११४३३४१	
११	श्री सोनाम तमाङ	प्रतिनिधी, ने.कां.		
१२	श्री सुकसाङ तमाङ	प्रतिनिधि, उद्योग बाणिज्य संघ	९८६०२४४३४३	
१३	श्री कृष्ण बहादुर बि.क.	सदस्य सचिब	९८४९४३४२५२	

अनुसूची २ः स्थानीय विपद्तथा जलवायु उत्थानशील योजना तर्जुमाउपसमिति

क्र.स.	पद	नाम /थर	ठेगाना	सम्पर्क नं
१	संयोजक			
२	सदस्य			
३	सदस्य			
४	सदस्य			
५	सदस्य			
६	सदस्य			
७	सदस्य			

अनुगमन तथा मूल्याङ्कन उपसमिति

क्र. स.	पद	नाम /थर	ठेगाना	सम्पर्क नं
१	संयोजक			
२	सदस्य			
३	सदस्य			

अनुसूची३ विपद् जोखिम व्यवस्थापन कार्यदलहरु

प्राथमिक उपचार कार्यदल (४ जना कम्तिमा हुनुपर्ने)

क्र. स.	पद	नाम /थर	ठेगाना	सम्पर्क नं
१	टोलि नेता			
२	सदस्य			
३	सदस्य			
४	सदस्य			
५	सदस्य			
६	सदस्य			

खोज तथा उद्धार कार्यदल (६ जना कम्तिमा हुनुपर्ने)

क्र. स.	पद	नाम /थर	ठेगाना	सम्पर्क नं
१	टोलि नेता			
२	सदस्य			
३	सदस्य			
४	सदस्य			
५	सदस्य			
६	सदस्य			

अनुसूची ४: स्थानिय विपद् तथा जलवायु उत्थानशील योजना निर्माणमा उपस्थित सहभागिहरु

सि.नं.	नाम थर	संस्था/ठेगाना	सम्पर्क नम्वर
१			
२			
३			
४			
५			
६			
७			
८			
९			
१०			
११			
१२			
१३			
१४			
१५			
१६			
१७			
१८			

अनुसूची ५: केही महत्वपूर्ण आपत्कालीन फोन नम्वरहरु

क.सं.	विवरण	फोन नम्वरहरु
१	राष्ट्रिय आपतकालिन कार्यसञ्चालन केन्द्र काठमाडौं, गृह मन्त्रालय, काठमाण्डौ	०१ - २२००१०५/२२००२०३/२२००१०२
२	गृह मन्त्रालय, काठमाण्डौं,	०१-२२११२००
३	नेपाली सेना, उद्दार महाशाखा काठमाण्डौ	०१-२२२००००
४	सशस्त्र प्रहरी बल, केन्द्रीय विपद् व्यवस्थापन शाखा काठमाण्डौ	टोल फ्रि नं.: १११२ र ०१-२२७२५९२, २२७७२१८
५		
६		
७		
८		
९		
१०		
११		
१२		
१३		
१४		

अनुसूची ६: संकटासन्नता क्षमता विश्लेषण र योजना निर्माण कार्यक्रमका केही फोटोहरु